# ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەرەو کوێ هەنگاوی پێدەنرێت!-2- حەسەن ڕازانی

**هەندیک فاکت و ڕاستیی..**

**بەشی دووەم:**

**کورد کراوەتە ئامانج و لە ناوجەرگەی ململانێکاندایە!**

با خۆمان لە واقیعەکەو لە ڕاستیی مێژوویی لانەدەین، چونکە مێژووی ئەو ناوچەیە نیشانی دەدا کە گۆڕانکارییە سیاسیی و سەربازییەکان چۆن ڕوویان داوە لەو ناوچەیەداو چۆنیش درێژەیان پێدراوە! هەر لەسەر ئەو مەبنایەش گۆڕانکاریی سبەینی ڕوودەدەن ئەگەر دیدگای کورد لە ڕووی ئایینی و سیاسیی و نەتەوەییەوە گۆڕانی بەسەردا نەیەت!

جا مادام کورد لە نێو چەندین نەتەوەو کەلتوورو بیرکردنەوەی جیاوازدا ژیان بەسەردەباو بەسەریاندا دابەشکراوە، نابێت پێناسی نەتەوەییبوونی خۆی و کەلتوورو زمان و خاک و ئاوی بکاتە قوربانی بەرژەوەندییەکانی کەلتورو زمان و شوناسی نەتەوەو ڕەگەزەکانی تر لە ناوچەکەدا. دەبێ کورد فێری نەخێر ببێ و( نا)یەکەی مەزڵوم عەبدی بە ڕووی دوژمنانی کوردا بکاتە چەقی پاراستنی شوناس و نەتەوەییبوونی خۆی! چونکە کورد بە بەراورد بە ڕەگەزو زمان و نەتەوەکانی تری ناوچەکە لە هەموویان ئەگەر ڕەسەنتر و مێژوویی تر نەبێ لە ناوچەکەدا کەمنتر نیە.

دژایەتی ڕۆژئاواو ئیستیعماری رۆژئاوایی و جولەکەو ئیسرائیل لە لایەکەوەو نزیکایەتیش لە بەرەی ڕوسیاو بەرەی پێشکەوتنخوازی عارەبەکان و خەمی زۆرییش بە کێشەی فەلەستین و فەلەستینییەکان، کوردی لە هەردووک بەران کردووە و وای لەهاتووە ئەو بەرەیەی کە کورد لە پێناویدا قوربانیی بۆ داوە، وا ئێستا هەر بەدەست ئەو بەرەیەوە دەناڵێنێت.

شەقامی کوردیی خەتای نەبوون بە دەوڵەت دەخاتە ئەستۆی دەوڵەتانی زلهێزی رۆژئاوایی بە گشتی و لە نێویاندا ئەمەریکاو بەریتانیاو فەڕەنسایە.

بەڵگەی شەقامی کورد بۆ ئەو بۆچوونە بریتییە لە چەندین جار فێڵ و پاشقولی ئەو دەوڵەتانەیە لە کوردو ئیتیفاقییەی ژێر بە ژێریانە لە گەڵ دەوڵەتە داگیرکەرەکانی تورکیاو ئێران و عێراق و سوریا. ئەو

ئیتیفاقیانەو فێڵ و تەڵەکانەی ئەو زلھێزانە بە دڵنیاییەوە کاریگەریی نێگەتیڤانەی بە ڕاستوخۆیی لە سەر کورد ھەبووە، بەڵام، بە بڕوای من، ئەمەیان نەک ھەر وەک بەھانە وایە، بەڵک و ڕاکردن و شانی خۆ خاڵیکردنەوەشە لە بەرپرسیاریەتی مێژوویی! ڕاکردنە لەو ڕۆڵە مێژووییەی کە کورد خۆی ھەیبووە !

تورک نەتەوەیی‌بوونی خۆی گەیاندە لوتکەی سەڵتەنەت و دەسەڵات بەھۆی ئایینی ئیسلامەوە!

تورکەکان لە بواری بەکارھێنانی ئیسلام لە بەرژەوەندی نەتەوەیی تورک دا زۆر لێزان و کارامە بوون. تورکەکان بە ھۆی بە کارھێنانی ئیسلام لەبۆ بەرژەوەندی خۆیان، توانیيان لە ژێر ناوی خەلافەتی عوسمانی دا تەواوی ناوچەی □□ژھ□□ات و باکوری ئەفریقاش، بێجگە لە مەغریب، بۆ ماوەی زیاتر لە شەش سەد ساڵ بخەنە ژێر ھەژموونی خۆیانەوە، ھەر بەوەندەشەوە نەوەستان بەڵکو لە دەوروبەری ساڵی ١٣٤٥ز دا لە لای بەڵقانەوە خۆیان کرد بە ناو ئەوروپادا. جا ئەگەر تورکەکان ڕووبەڕووی بەرەنگاریی سوپای ھەنگاریاو سیربیەکان نەبووبانایەتەوەو تووشی شکەست و پاشەکشە نەکرابانایە، ئەوا ئێستا دوور نەبوو کە تەواوی ئەوروپیەکان ھەر وەکو وەک و کوردەکان کە لە ژێر دەستی تورکەکاندا بوونایە . ئینجا عوسمانیی□کان ڕوویان کردەوە لایەکی تری ئەوروپاو لە ساڵی ١٤٥٣ ز دا بە تەواوی دەستیا گرت بە سەر شاری کۆنستەنتینپۆڵ، ئەستەمبوڵی ئێستا، کە ئەو شارە بۆ ئەوروپا وەک شادەمار وابوو. تورک وازی لە داگیرکردنی ئەوروپا نەھێناو ئەوجارەیان لە لای ڤێنناوە سوپایەکی زەبەلاحی بە سەرپەرشی قەرە موستەفا لە ساڵی ١٥٢٩ی ز ناردە سەر ڤێنناو گەمارۆی دا و ڤێننا لە ژێر گەمارۆی تورکە عوسمانیی□کاندا مایەوە تاکو ساڵی١٦٨٣ی ز. دوای ئەو ھەموو ماوەیە ئینجا لە ساڵی ١٦٨٣ز ئەڵمانیاو پۆڵۆنیا و نەمسا بە ھێزیکی سەربازیی□وە ھێرشیان کردە سەر سوپاکەی خەلافەتی عوسمانی و ناچار بە پاشەکشەیان کرد. جا تۆ وەرە دیقەتێ بدەرێ کە تورک بە ژمارە ئەو کات نیوەی ژمارەی دانیشتوانی کورد نەدەبوون. بەڵام بە بەکارھێنانی ئایینی ئیسلام لە بەرژەوەندی خۆیان دا نەک ھەر دەوڵەتیان دامەزراند بۆ نەتەوەکەیان بەڵک و لەوەش زیاتر واوەتر □□یشتن. کورد بوونە خزمەتکاری ئایینی ئیسلام و پەرەیان بەئایینەکەداو لە ژێر سەڵتەنەتی تورکەکاندا خۆیان و نەتەوەکەیان کردە قوربانی دەسەڵاتی تورکەکان لە ناوچەکەدا. کورد لە بۆ سەفەویە فارسەکانیش درێغی نەکرد. موسڵمانبوونی کورد لەو بوارەدا پێچەوانەی تورک و عەڕەب و فارس بووە.

تورکەکان لە ژێر ناوی خەلافەتی سوڵتانەکانی تورکە عوسمانیی□کاندا ھەر لە زووەوە دەستیان لە دابەشکردنی کوردو خاکەکەی نەپاراستووە.

ئەوەتە ئەوان لە گەڵ سەفەویەکاندا لە ساڵی ١٥٥٥ی ز دا موعاهەدەیەکیان بەست بە ناوی موعاهەدەی ئەماسیا . هەر لەو ساڵەدا دەستیان کرد بە دابەشکردنی کورد بە خاک و ئاوییەوە لە نێوانی خۆیاندا…واتە دابەشکردن و جەزرەبەدانی کورد لەوێوە دەستی پێنەکردووەو بەریتانیاو فەرەنسا یەکەم کەس نەبوون کە کوردیان دابەشکردبێت بەڵک و ئەوە یەکەم جار برا موسڵمانەکانی کورد خۆیان بوون ئاهوایان لە کوردە موسڵمانەکەی بە ناو برایان کردووە.

خەلافەتی عوسمانی بەرەو لاوازیی براو نەخۆش کەوت. تا وای لێهات لە ساڵی ١٩٢٢ دا بە تەواوی فاتیحایان بۆ خوێند.

دوای نەمانی ئەو خەلافەتە تورکەکان لە ساڵی ١٩٢٣ دا دەستبەجێ دەوڵەتێکی بەناو سیکولاریان بۆ خۆیان درووستکردەوە، خێڵە عارەبەکانی ناوچەکەش هەر یەکەیان دەوڵەتێکی لە لایەن ئینگلیزەوە یان لە لایەن فەرەنسیەکانەوە بۆ درووستکرا. بەڵام کورد، کە ئەویش هەر لە چوارچێوەی خێڵ دا بوو ، لە جیاتی ئەوەی وەک خێڵە عاڕەبەکان بن و خەمی نەتەوەکەی خۆیان هەبێت، هاتن وەک خزمەتکارێکی گوێلمستی تورکەکان شەڕیان لە دژی ئینگلیز لە ناوچەکەدا ڕاگەیاندو خۆیان لە بیرچووەوە لە بەر ئەوەی هێشی کورد لە لای ئەوە بوو کە تورکەکان موسڵمانن و ئینگلیزەکانیش کافر. ئیتر کورد لە بەرژەوەندی خەلافەتی تورکەکان شەڕی لە دژی ئینگلیز دەستپێکرد. ئەو دژایەتی کردنەی ئینگلیز کوردەکانی تووشی دەردەک کردن کە ئیستاو ئێستاشی لە گەڵدا بێت پێیەوە دتلێنەوە. دیقەتە بدەنە خێڵە عەڕەبەکان چونکە ئەوان ثێچەوانەی خێڵە کوردەکان سیاسەتیان کرد بۆیە لە ئەنجامدا هەر خێڵەی کرایە دەوڵەتێک و کراش بە پاسەوانی چەندین بیرە نەوتیش لە ناوچەکەدا.

**بابەتی ئایدیۆلۆجیاو بەرەی ڕووسیاو دژایەتی ئیستیعماری ڕۆژئاوایی و دەوڵەتی جولەکە.**

هەرچی بزووتنەوەی کوردایەتی هەبووە جا با سەرەک خێڵێک یان مەلایەکیش دای مەزراندبی بەنەکی چەپ و کەمەنیستیی هەر لێهاتووە. یان مەیل و وەفادارییەکیان بۆ بەرەی ڕوسیا هەر هەبووە، یان بە جۆرێک لە جۆرەکان ئاشناو نزیکبوون لە بەرەی عاڕەبەکان لە دژی ئیستیعماری ڕۆژئاوایی یان بە جۆرێک لە جۆرەکان دژایەتییان نیشانداوە بە جولەکەو ئیسڕائیلییەکان. هەموو ئەو لایەنگریی و دژایەتی نیشاندانەی کوردیش بۆ ڕۆژئاواو ئیستیعمارو ئیسڕائیل و دەستایەتییش بۆ بەرەی ڕوسیاو کێشەی فەلەستین و بەرەی پێشکەوتنخوازی عاڕەبەکان و برا موسڵمانەکانیان جا با کورد بەڕاستیشی نەبووبی و وەک تاکیک بەکاری هێنابی، ئەوا بەرەی

ڕۆژئاواو ئیسرائیل بە ڕاستی وەریان گرتووەو لە دژی کورد کاریان لەسەر کردووە. لە لایەکی تریش بەرەی ڕووسیاو بەرەی برا موسڵمانەکانی کورد و بەرەی پێشکەوتنخوازی عەرەبی و فەلەستینییەکانیش باوەڕیان بە کورد نەکردووەو لە هیچ تەنگانەیەکدا فریای کورد نەکەوتوون و ئەوەتە کورد هەر بەدەست ئەوانەوە گیری خواردووە! واتە کورد لەو نێوەدا لە هەردووک دینان بووە.

عەرەبەکان و تورکەکان و فارسەکان ئاییی ئیسلام وەک چەکێکی زۆر کوشندە لە دژی کورد بەکار دەهێنن.

کورد لەو ڕۆژەوەی کە کراوەتە موسڵمان، ئیتر موسڵمانەتیی خۆی زۆر لە تورک و عەرەب و فارسەکان باشتر بەڕێوە بردووە. چەندین زانای ئایینی تیدا هەڵکەوتووە، لە هەر شارو گوندێکدا بە دەیان مزگەوت و شوێنی خودا پەرستی لە سەر ڕیبازی شەریعەتی ئیسلام دروستکراوە. کورد بە بەراورد بە تورک و عەرەب و فارسەکان سەڵماندوویەتی کە موسڵمانەتیەکەی زۆر لە هی ئەوان باشتر و لە پێشترو بە شێوەیەکی درووست تریش یاساکانی ئیسلام بەڕێوە دەبات.

سەرباری ئەوەی کە کورد هێندە موسڵمانە کەچی تورک و عەرەب و فارس ئایینی ئیسلام وەک چەک لە دژی کوردان بەکاردێنن. ئەنفالی دەکەن ، کچ و ژنی بە سەبایەو کەنیزەک دەبەن و خوێنی کورد حەڵاڵ دەکەن و داگیرکردنی خاک و ئاوی بە حەڵاڵ دەزانن و نایەڵن هەناسەی ئازادیی هەڵمژێت!

جولەکە لەلای موسڵمانان و لە نێو جیهانی ئیسلامیی دا بە گشتی و جیهانی عەرەبیدا بە تایبەتی بوغزاوەو زۆر جێگەی ناکەنەوە. بەڵام لە لای عەرەبەکان دووقات وایەو ڕقیان لە جولەکە دووقات دەبێتەوە. کێشەو دوژمنایەتی عەرەب و جولەکە زۆر کۆنەو دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی پێغەمبەری ئیسلام لە مەدینە. هەروەها عەرەبەکان پێیان وایە کە جولەکە خاک و ئاوی عەرەبەکانیان داگیرکردووە کە ئێستا لە ژێر ناوی کێشەی فەلەستیندا لە نێو ناواندایە.

**عەرەبەکانیش ئیسلام بەکار دێن بۆ بەرژەوەندی خۆیان.**

هەر لە دوای کۆچی دوایی پێغەمبەری ئیسلام و لە سەردەمی خەلیفەکانی ڕاشدین دەستکرا بە غەزەوات و فتوحات لە دەرەوەی نیوەدوورگەی عەرەبی و عەرەبەکان پەلیان هاویشت بۆ وڵاتانی تریش. ئێستا زۆر شوێن هەن کە عەرەب نەبوون لە پێش ئیسلامدا بەڵام ئێستا وڵاتی عەرەبین. بۆ نموونە وڵاتی شام و باکووری ئەفریقاو هەندێک وڵاتی تریش، هەندێک نەتەوەو زمان و ڕەگەزیش هەر خەریکن تێدا بچن و بتوێنەوە لە نێو جیهانی عەرەبی و ئیسلامیدا. ئەوەتە هەموو ئەو شوێنانە هەمووی بە کۆماری عەرەبی و شانشینی عەرەبی و وڵاتی

عاڕەبی ناویان دەهێنرێت هەرچەندە چەندین نەتەوەو ڕەگەزی مێژوویی تریش هەن لەو شوێنانەدا.
بۆ کێشەی فەلەستین هەموو جیهانی عاڕەبی و ئیسلامیی وەخۆدەکەوێت و هاوکاریانە بەڵام بۆ کێشەی کورد هەر ئەو دەوڵەت و نەتەوەو ئەندامانەی نێو جیهانی ئیسلامیی و عاڕەبی یە کە کوردیان گەیاندۆتە ئەو دۆخەی ئێستا.
ئەوەتە تورکیاو سوریاو عێڕاق و ئێران کە لە نێو جیهانی ئیسلامی و عاڕەبیدان و ڕۆڵی کاریگەرو بەرچاویان هەیە لەوبوارەدا کەچی ئەوانە هەر خۆیانن کە نایەڵن کورد ئازاد ببێت و هەر ئەوانەن کە کوردان ئەنفال دەکەن و خاک و ئاویان لێ داگیرکردووە. نەک هەر هاوکاریی کورد ناکەن بەڵک و زیاتر هەوڵی لە ناوبردنی دەدەن.
سعودیەو قەتەڕو لە ژێرەوەش یەک دوێکی تر بە توندی لە دژی ئەمەریکا ڕاوەستان تاکو لە ئێران نەدات و نەیڕوخێنێت!
ئاخوندەکان کە زانییان ئەمەریکا بە جیدیەتی و لە گەڵ ئیسڕائیل دەیانەوێت دیسان لە ئێران بدەنەوەو لە ناوی بەرن ئەوانیش شەڕی مان و نەمانیان پیشانی دەوڵەتانی کەنداو و هاوپەیمانە دڵسۆزەکانی ئەمەریکا لە ناوچەکە دا. لە لایەکی ترەوە ئاخوندەکان وەرەقەی ئیعتیراف کردنیان بە ئیسرائیل نیشانی سعودیەو قەتەرو هەندێک وەڵاتی تردا بۆ نموونە تورکیا. ئینجا ئاخوندەکان گوتیان ئەگەر ئەوجارە لە ئێران بدەنەوە ئەوا ئەوان ئیعتیراف بە ئیسرائیل دەکەن و لە لایەکی تریشەوە تەواوی تورکیاو سعودیەو قەتەر دەکەونە بەر ئامانجی ڕاستەوخۆی ئێران. ئەو وەڵاتانەش نەیانویست بە ڕاستەوخۆیی بکەونە نێو شەڕەوە لەگەڵ ئێران و کاتەکەشیان بە باش لەبەرژەوەندی خۆیان نەدەبینی. بۆیە داوایان لە ئەمەریکا کرد ئەو کارە ڕابگرێت.
ئیستا لەوە دەچێت ڕێگای تر بگرنە بەر بۆ نموونە درووستکردنەوەی داعش لە دژی ئێران و ئەوەتە کێشەی داگیرکردنەوەی ڕۆژئاواش لە گۆڕێدایە.
جا کوردیش وەرەقەی دەست تێکەڵاوکردنی ئاشکرای هەبوو بە ڕاستەوخۆیی لە گەڵ ئیسڕائیلدا کە لە دژی ئەحمەد شەڕع و تورکیاو ئێران و عێڕاق بە کاری بهن□ت. بۆچی بۆ ئەوان ڕەوا بێت و بۆ کورد نزیک بوونەوە لە ئیسڕائیل بق□ ب□ت؟ بۆچی دوژمنانی کورد هاوپەیمانیی لەگەڵ شەیتاندا دەکەن بۆ لە ناوبردنی کورد بەڵام کورد لەلای بق□ی□ لە ئیسڕائیل نزیک ببێتەوە؟ دوژمنانی کورد سیاسەت دەکەن و کوردیش برایەتیی دوژمنەکانی گەرەکە!
ئاری برا …برای ئاریم…….من دەمێکە کایەو ئاریم!

**حەسەن ڕازانی**

# چینە چەوساوەکانی کورد لە نیوان بەرداش و مەنگەنەی سەرانی کوردو ئیمپریالیزمی جیهانی و وڵاتانی ناوچەکە.. وەستا سابیر

**پێشەکیەکی کورت**

قۆناغی ئێستای مێژووی گەشەی سەرمایەداری

قۆناغی ئێستای گەشەسەندنی سەرمایەداری لە جهانگیری سەرمایەوە ( گڵۆبال□یزمی سەرمایەوە ) تێپەڕیوە و چووەتە قۆناغێکی تازەی چڕبوونەوەو چەق بەستنی سەرمایە؛

لەم قۆناغەدا، هەموو بۆرژوازیە نیشتمانیەکانیەکان ڕۆڵی سەربەخۆو شۆڕشگێڕانەی خۆیان بەتەواوەتی لەدەستداوەو، بوون بەبەشێک لە سیستەمی سەرمایەداری جیهانی.

بۆیە خەبات لە دژی ئیمپریالیزمی ئەمریکا، بۆتە بەشێکی دانەبڕاو لە خەباتی گشتی دژ بە سەرمایەداری جیهانی.

لەم ڕوانگەیەوە، وەهم و هیوای پەیوەست بە ” مافی چارەنووسی خۆنووسین ” کە لەلایەن چەپی هەلپەرستەوە دەرخواردی جەماوەر ئەدرێت، ناتوانێت ببێتە ڕێگای ڕاستەقینەی ڕزگاری.

ڕێگای ڕاستەقینە تەنها لە ڕێگەی سازماندانی سیاسی و جیهانبینیەکی شۆڕشگێڕانەی سەربەخۆی چینە چەوساوەکانەوە دژ بە دەسەڵاتدارانی ناوخۆو هەروەها دژ بە ئیمپریالیزمی جیهانی فەراهەم ئەبێت.

**بەشی یەکەم**

پیلانی ڕوخاندنی دەسەڵاتی ئەسەد، و هێنانە سەرکاری ئەحمەد الشەرع( جۆلانی) بۆ سەر حوکم لە سوریا

هێرشەکانی ئەم دوایانەی سوپای سوریا بۆ سەر ئەو گەڕەکەکانی شێخ مەقسود و ئەشرەفیەی شاری حەڵەب، وەک دەسپێکی هەڵمەتێکی فراوانتر بۆ سەر ناوچەکانی تری ژێردەسەڵاتی (هەسەدە) بەڕێوە چوون، ئەم هێرشانە تەنها □وداوێکی سەربازی نەبوون، بەڵکو بەشێکن لە جێبەجێکردنی ستراتیژیەتی هاوبەشی ئەمریکا، تورکیا، و ئیسرائیل لە

ناوچەکەدا، وەک ئەڵێن شەڕ درێژەی سیاسەتە .

لە دوای گۆڕینی ڕژێمی ئەسەد و هێنانە سەرکاری ئەحمەد الشەرع( جەولانی)، ئەمریکا بە کردەوە ستراتیژی و سیاسەتی خۆی گۆڕی و پشتیوانی خۆی بە تورکیاو هێزە جێگرەکانی ڕژێمی نوێ ڕاگەیاند.

لەم چوارچێوەیەدا، چیتر پێویستی بە ستراتیژیەتی مانەوەی هێزەکانی ( هەسەدە) نەما، کە وەک پسوڵەیەکی سیاسی کاتی پێشوەخت بەکاری هێنا بوون، و بە شێوەیەکی فریودەرانەو لێزانانە بە پاراستنی نێوبانگی خۆی، کەوتە جێبەجێکردنی ئامانجی پاشەکشە لە پشتیوانیە مادی وسەربازیەکانی خۆی.

لەهەمان کاتدا، ئەمریکا نەخشەیەکی سیاسی بە ( هەسەدە) داناوە، لە ڕێگەی ڕێکەوتن نامەیەکەوە، کە هێزەکانیان ببن بە ئەندامی سوپای سەربازی سوریا، نەک وەک قەوارەیەکئ سەربازی، بەڵکە بە تاک نەک بە کۆمەڵ، وە چیتر نا بێت وەک قەوارەیەکی سەربازی و سیاسی لەدەرەوەی چوارچێوەی دەسەڵاتی مەرکەزی حوکومەتی سوریه دا بمێننەوە.

مەبەست لەم نەخشە جەهەنەمیەی ئەمریکا ئەوەیە، کە ئۆتۆریتەی فیکری و سیاسی ئەوان، وەک “داکۆکی خواز لە مافی کوردان” لەناو کۆمەڵگای کوردیدا بپارێزێت ،وە نیشانی بدات کە نە ئەمریکا، نە تورکیا و نە ئیسرائیل ، نە حوکومەتی سوریا دژ، بە ( مەسەلەی کوردەکان) نین.

شانبەشانی ئەوەش ئەوە نیشان بدات کە سەرۆکایەتی بزووتنەوە چەکداریەکانی کورد وهەروەها حیزبە دەسەڵاتدارەکانیان پشتو و پەناو، دەستی گەلی کوردن، ئەمەش وەک پاداشتێک لەلایەن ئەوانەوە پێشکەش بە سەرانی بۆرژوازی- کۆمبرادۆری کورد ئەکرێت، لەبەرامبەر ئەو بەکرێگیراوی و گوێ ڕایەڵ بوونەیان بە سیاسەتەکانی خودی دەوڵەتە ئیمپریالیستەکان و دەوڵەتانی ناوچەکە.

بەم شێوەیە، جارێکی تر ئەزموونی بزووتنەوەی چەکداری ناسیۆنالیستی کوردان لە باکوری ڕۆژهەڵاتی سوریا، وەک ئەزموونێکی ئۆپۆزیسیۆنی بۆرژوازیانە، سیاسەتی ناسیۆنال- ڕیفۆرمیستانەو فریودەرانەی کوردایەتی پڕاگماتیزمی سازشکارانەی ( پەکەکە) ، ڕووی ڕاستقینەو وابەستەیی و بەکرێگیراوی خۆیان بە جەماوەری کرێکارو جوتیارانی هەژاری کورد ئاشکرا دەکەن.

ئەم جەماوەرە ستەمدیدەیەو بێچارەیە، لەدرێژەی ئەم ستراتیژیەتەو گەمە سیاسیانەدا، کراون بە قوربانی سیاسەتی فریودەرانەی هاوبەشی نێوان ئیمپریالیزمی ئەمریکا، تورکیا و ئیسرائیل، بەهەمان شێوەی ئەزموونی بزووتنەوەی چەکداری بارزانیەکان ، کە لە ساڵی ١٩٧٥ دا ئاشبەتاڵیان پێکرا، لە لایەن دەسەڵاتی ئەمریکیەوە.

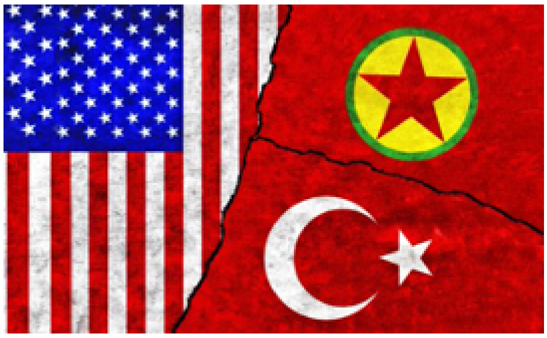

**بەشی دووەم**

وابەستەیی بۆرژوای- کۆمپرادۆری نیشتمانی بە سەرمایەداری جیهانی
بۆرژوا- کۆمپرادۆری ناوخۆ و بۆرژوا ئیمپریالیستەکان ، لە ڕاستیدا پێکهاتەی گیانی سەرمایەداری جیهانین، لە دوو جەستەدا.
ئەم دوو لایەنە لەناو سیستەمی سەرمایەداری جیهانیدا تێکەڵ بەیەکتر بوون، وە بە هاوئاهەنگی یەکتر بەرژەوەندی سەرمایەی جیهانی ئەپارێزن، لەبەرامبەر پشکێکی دیاریکراو لە ئیمتیازات و داهاتێک کە لە نێوان خۆیاندا دابەشی ئەکەن، وە لەم ڕاستایەدا ئەرکی گەمژاندن ، فریودان وسەرکوتکردنی ناڕەزایەتیەکانی جەماوەری کرێکار و چەوساوەکانیان لە ئەستۆ گرتووە.
لەم چوارچێوەیەدا، ئەم بۆرژوازیە ناوخۆییانە هەمیشە چاوساغ و سووری بەر لەشکری سوپای وڵاتانی وەک تورکیا، ئێران ، وسوریا بوون، وە ڕۆڵی سەرەکی ئەوان ئەوە بووە کە بەرژەوەندیەکانی ئیمپریالیزمی ئەمریکاو وڵاتە زلهێزەکانی ناوچەکە بپارێزن.
ئەم ڕۆڵە وای لێکردوون بەکردەوە سیاسەتێکی دوو فاقیانە پیادە بکەن؛ لەلایەک خۆیان وەک دەست و دەمسڕی جەماوەری چەوساوەی کورد پیشان بدەن، لە لایەکی ترەوە بە شێوەیەکی ملکەچیانە و بە مەرج، سیاسەت و ستراتیژیەتی ئەمریکاو هێزە ئیمپریالیستەکان بەرەو پێش ئەبەن، بگرە سەرختی یاساکان و بەیاننامەو ڕێکەوتننامەکانیش بە ئامادەکراوی ئەخەنە بەردەستیان بۆ ئیمزاکردن و جێبەجێکردنیان.
لەهەمان کاتدا، بیروبۆچوونی بەرتەسکی ناسیۆنالیستانە، و شۆڤێنیستانە و دژایەتی نەتەوایەتی، لە ڕێگەی مەدیاکانیانەوە، و دامەزراوە جۆر بەجۆرە ئاینیەکانیانەوە پیادە بکەن و پەرەیان پێبدەن، تا بتوانن هەرچی زیاتر ناکۆکی و کەلێنی نێوان چینە چەوساوەکان زیاتر بکەن، وە ڕێگە لە یەکێتی و هاوخەباتی ئەوان بگرن.

**بەشی سێیەم**

هێرش و پەلاماری سەرکوتگەرانەی سوپای سوریا بۆ سەر ناوچە کوردی و عەلەوی و دورزیەکان

هێرشە خوێناوییەکانی ئەم دواییانەی سوپای سوریا بۆ سەر گەڕەکەکانی شێخ مەقسود و ئەشرەفییەی حەڵەب، هەروەها ناوچەکانی تر، بە شێوەیەکی ڕوون ڕەفتاری سەرکوتگەرانە و بەربەریانەی دەسەڵاتی نوێی سوریان پیشان دا. ئەم ڕەفتارانە هیچ جیاوازییان نییە لە کوشتن و سەرکوتکردنی بێتاوانانی ناوچە عەلەوی نشین و دورزی نشینەکانی تر، و بەشێکن لە بەربەرییەتی نیزامی سەرمایەداری و ستراتیژییەتی هاوبەشی ئەمریکا، تورکیا و ئیسرائیل لە ناوچەکەدا.
مەبەست لەم هێرش و پەلاماردانە ئەوەبوو، کە هێزەکانی ( هەسەد) بەهۆی فشاری سەربازییەوە، لە بنبەستی چاوەڕوانی و کات بەفیڕۆدان، بێنە دەرەوە، وەک هەنگاوێکی عەمەلی و تاکتیکی پێویست و چارەهەڵنەگر و جێبەجێکردنی ڕێککەوتنامەی ١٠ ئازار ساڵی ٢٠٢٥، کە تیایدا هەم هێزەکانی ئەحمەد شەرع و هەم (هەسەدە ) لەسەری ڕێککەوتوون، کە ئەویش یەکێتی و یەکپارچەیی خاکی سوریایە، لەسەر بنەمای ستراتیژییەتی ئەجیندای ئەمریکا، تۆرکیا، و ئیسرائیل .
لە هەمان کاتدا، ئەم هێرشانە هەنگاوی سەرەتایی و دەسپێکی سەپاندنی زەبرو زەنگ و چەوساندنەوەیەکی ئەتنیکی و میللی و چینایەتی بەرفراوانە، بۆ سەر تەواوی چینی کرێکارو چەوساوەکانی تەواوی سوریا بە کوردو عەرەب و دورزی و عەلەوییەوە، وە زەمینە فەراهەم کردن بۆ لێدانی هەر بزووتنەوەیەکی چینایەتی ، وە هەوڵێکە بۆ تۆقاندن و سەپاندنی کەش و هەوای ئیستبدادی سیاسی، لە ڕێگەی ڕەشەکوژی و ئاوارەیی و ماڵوێرانی کە پشکی سەرەکی بەر چینە چەوساوەکان ئەکەوێت .

**بەشی چوارەم**
ڕێککەوتنە نافەرمییەکان، و ڕۆڵی ئیسرائیل و دروستکردنی هاوکێشە ڕەگەزپەرستانەکان
لەم دواییاندا، ڕێککەوتنە نافەرمییەکان و هاوئاهەنگی سیاسی-ئەمنی نێوان حوکومەتی ئەحمەد الشەرع و دەوڵەتی ئیسرائیل، بە ئاشکرا دەریخست کە ئیسرائیلش وەک فاکتەرێکی هاوکار بەشدارە لە بەرقەرارکردنی سیاسەتی یەکپارچەکردنی سوریا لە ژێر سایەی دەسەڵاتی ناوەندیدا. ئەم هاوئاهەنگییە، لە هەمان کاتدا، بەشێک بوون لە هەڵمەتی جێبەجێکردنی ڕێککەوتنانەی ١٠ ئازار، کە ئیسرائیلیش هاوبەش بێت لەو بەیاڕانەی کە ئەدرێن بە سەپاندنی مەرکەزییەتی حوکومەتی ئەحمەد الشەرع .
ناکۆکیە ناوخۆییەکانی نێوان حوکومەتی ئەلشەرع و تورکیا لەگەڵ ئیسرائیل لەلایەکەوە، لە نێوان بۆچوونەکانئ ئیسرائیل و ئەمریکا

لەلایەکی ترەوە، هۆیەکی سەرەکی ئەم دانوساندنانە بوون کە لەنێوان حوکومەتەکەی الشرع و ئیسرائیلدا ئەنجام دراون.
هەوڵەی فریودەرانەی ئیسرائیلیش بۆ پشتیوانی لە بەناو (سەربەخۆیی کوردان)! ، خۆی لە خۆیدا فاکتەرێکی ڕێگر بوو لەبەردەم ڕازی بوونی سەرانی هەسەدە و ئەندامەکانی بۆ خودی بەیاننامەی ١٠ ئازار، لەلایەکی ترەوە کاڵفام کردنی زۆربەی هەرە زۆری کوردان ، کە ئیسرائیل (دۆستی کوردە)! و جێگیرکردنی ئەفسانەیەکی خەیاڵی لە مێشکی جەماوەری کوردا، کە ئەوان یارمەتیدەر ئەبن بۆ دروستکردنی (دەوڵەتی کوردی)!
ئەویش بۆ خۆی هۆکارێکی گرنگی فریودانی جەماوەری چەوساوەی کوردە ، کە پێویستە شکۆئ ( کوردایەتی) بپارێزرێت و نەشکێنرێت، و ئەفیونێکی بەردەوامی کاریگەر بێت لە ناوچەکەدا، وەڵای تەسلیم بوون و ئاشکرا بوونی ڕۆڵی بەکرێگیراوانەی (هەسەدە )، وە هاوئاهەنگیان لەگەڵ حوکومەتی الشرعدا ، وەک سیاسەتێکی بەرفراوانی دژ بە کۆمۆنیزم لە ناوچەکەدا، و هێشتنەوەی جەماوەری ستەمدیدەیە لە گێژاوی هزری ناسیۆنالیستی و متمانە بە بۆرژوا-کۆمبرادۆرە کوردەکان.
هەروەها فاکتەرێکە بۆ گەشەدان بە وتاری نەتەوە پەرەستی و ڕەگەزپورستی نێوان کوردو عەرەب و نەتەوەکانی تربووە ، وە پەردە پۆشکردنی مەسەلە بنەڕەتیە چینایەتیەکان ، کە جەماوەری ستەمدیدەی کوردستان ئاوا لە ژیانی ڕاستەقینەی ئابووری و سیاسی خۆی نەداتەوەو، هەمیشە سەرقاڵی خولانەوە بێت لە بازنەی داخراوی ( کوردایەتی) دا.، کە خۆی لە خۆیدا خودی سەرکردایەتی هەسەدەیش سوود مەندە لەم سیاسەتە .
ڕێکەوتنە نافەرمیەکانی حوکومەتی ئێستای سوریا لەگەڵ ئیسرائیل، لە پەناو کەمکردنەوەو نەهێشتنی ئەم جۆرە پشتیوانیە ئیعلامی و مێدیاییە ، کە ئەبنە ڕێگر لەبەردەم بەدی هێنانی یەکپارچەیی سوریا و بنیات نانی دەوڵەتێکی مەرکەزی ئیستبدادی لە سوریا.

**بەشی پێنجەم**
دەسەڵاتی هەرێمی کوردستان وەک ئامرازێکی بەرژەوەندی ئەمریکا و ڕۆژئاوا
لە ماوەی ساڵانی دەسەڵاتداریەتی، دەسەڵاتی هەرێمی کوردستان بە ئاشکرا وەک بەشێک لە پڕۆژەی سیاسی–ئەمنی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی لە ناوچەکەدا کاریان کردووە.
ئەم دەسەڵاتە بەشوێن جێبەجێکردنی ستراتیژیەتی ئەمریکاوە بوون، لەسەر خاکی کوردستانی عێراق ، ئەو بەرپرسیاریەتیان لە ئەستۆ

گرتووە، و بووەتە ئامرازێک بۆ پیادەکردنی بەرژەوەندیەکانی سەرمایەی جیهانی لە ناوچەکەو عێراقدا.

لە پێناوی پاراستنی ئەم بەرژەوەندیانە دا ماف و داواکاریە سیاسی و ئابووریەکانی جەماوەری کرێکار و چەوساوەی ناوخۆ بە شێوەیەکی بەردەوام پێشێل کردووە.

لە هەمان کاتدا، هاوکاری و هاوئاهەنگی نزیک لەگەڵ تورکیا لە بوارە سەربازی و ئابووریەکاندا، ڕێگەی بە قووڵبوونەوەی وابەستەیی ئابووری و سیاسی و ئەمنی لەگەڵ تورکیا دروست کردووە، وە لە پشت سیاسەتەکانی تورکیاوە بووە بە سەرکوتی جەماوەری چەوساوەی شارو گوندە کورد نشینەکانی تورکیا، وە هاوکاری ئەمنی و سەربازی کراون بە لێدانی هێزەکانی پەکەکە و تاڵانکردنی سامانە سروشتیەکانی ئەو ناوچانە.

ئەم بارودۆخە بەگشتی چ لە هەرێم یان لە عێراق وس تەواوی ناوچەکە ، بە قازانجی سیاسەتی تائیفی و دینی و میلیشیایی ، وە سەرگەردانی سیاسی و بڵاوبوونەوەی فەسادی ئابووری و سیاسی و ئەمنی لە ناوچەکەو ، قۆناغی لیبڕاڵیزمی نوێی سەرمایەداری ، هەرچی زیاتر قەڵشتی چینایەتی و نوقوم بوونی جەماوەری کرێکارو چەوساوەی نەتەوەکانی ئەو ناوچەیەی، لەناو هزری ئاینی ، قەومی، عەشائیری ، وە هەڵپەی کەڵەکەی سەرمایە کە لەکۆمەڵگادا بەرچاو ئەکەوێت، هەندەی تر ئەوانئ بەرەو نامۆبوون و بێئاسۆیی و ڕەشبینی بردووە، تەنانەت هێزە چەپە ڕیفۆرمیستە بۆرژوازیەکانیشی بەتەواوەتی بەرەو سەنگەری ناسیۆنالیزم و بە قازانجی بەرژەوەندیەکانی حیزبە حاکمەکان بردووە، وە لە کۆتاییدا بەرەو سیاسەتی سازان و دەست تێکەڵکردن لەگەڵ سیاسەتەکانی بۆرژوا ناسیۆنالیستەکان هەنگاو بنێن .

**بەشی شەشەم**

لە چوارچێوەی ستراتیژیەتی ئەمریکادا بۆ ناوچەکە ، ئەم چەند خاڵە لەبەر چاو ئەگیرێت

● – حوکومەتی ئەلشەرع سیاسەتی سەربازی لەرەو لەوە پیادە ئەکات ، بۆ دەست بەسەراگرتنی تەواوی ناوچەکانی تری ژێر چاودێری ( هەسەدە) لە گوندو ناوچەکانی ( ڕۆژهەڵاتی باکوری سوریا ) وەک ” ریف حلب” ،

منبج ، کەبانی ، دیر الزور، هەروەها حەسەکە ش ، بەردەوام ئەبن و دووبارە ئەبنەوە بەمەبەستی و سەپاندنی هەژموونی خۆیان بەسەر بیرە نەوتیەکان و تەواوی سوریادا .

- – هێزەکانی ئەمریکا بە شێوەیەکی پڕاگماتیکانە و بە شێنەیی پاشەکشە لە تەواوی ئەو پڕۆژەیە ئەکەن، کە پێشتر بە ڕاگرتنی توازناتی سیاسی خۆی لە ناوچەکەدا ، لە ڕێگەی پێ چەککردنی هێزەکانی ( هەسەدە) گرتبویانە بەر، بەجۆرێک کە ناوی ئەمەریکا لە ناوچەکەدا نەزڕێت . واز هێنان و ڕاگرتنی کۆمەکی ماڵی بەئەو ڕێکخراوانەی کۆمەڵگای مەدەنی کە پێشتر ئەرکی ئامادەکردنی خواردن و کەلو پەلی پێویست بە کەمپەکان و دانیشتوانەکەیان، ڕاگرتووە، وە بەسەروکاری دۆزینەوەی چارەسەرن بۆ گەڕانەوەی نزیکەی ( ١٦) هەزار لە کەس و کاری داعشیە عێراقیەکان، بە هاوکاری حوکومەتی بەغداو هەرێم ، بەدوور لە چاوی کامێراکان.

- – هەڵوەشاندنەوەی (هەسەدە) وەک قەوارەیەکی سەربازی ، وە تێکەڵکردنی ئەو تاکە کەسانەی کە سوودیان ئەبێت بە حوکومەتئ الشەرع ، تواندنەوەی لەناو سوپای حوکومەتی سوریادا، لە ڕێگەی ڕێکەوتنێکی سیاسیەوە.

- – پێکهێنانی بەڕێوەبەرایەتیەکی خۆجێی ئیداری ، نەک سەربەخۆیی سیاسی لە باکوری ڕۆژهەڵاتی سوریا کە لە مەسەلەی مافە فەرهەنگیەکانی وەک زمان و کولتورو خزمەتگوزاریەکان تەنا پەڕێت,هەروەک لە دەقی ڕێکەوتننامەی ئاگربەستی نێوان ئەحمەد شەرع و مەزڵوم عەبدی دا هاتووە(١)

- – تراژیدیایەکی مرۆیی و سیاسی و سەربازی لە کوشتارو ماڵوێرانی و دەربەدەری چاوەڕوانی خەڵکی کرێکارو چەوساوەی کوردەکان ئەکات لە باکوری ڕۆژهەڵاتی سوریا ، وە ئەو خەونە وەنەوشەییانەی کە چاوەڕوانیان ئەکرد، بە هێنانەدی دەسەڵاتێکی سەربەخۆ، لەژێر دەسەڵاتی بۆرژوازی – کۆمپرادۆری کوردو هێزەکانی وەک ( هەسەدە) یان گەریللا، دەرکەوت کە هیچی تر نەبووە، بەجگە لە فریو دان و کاڵفامکردنی هزری ملیۆنەها مرۆڤی چەوساوەو کارگەری کورد لەو ناوچانەدا، کە ئاکامەکەی داڕمانێکی مەعنەوی و سیاسی و فیکری ئەو جەماوەرە ستەمدیدەیەو، دەستی خیانەتکارانەی سەرانی ( هەسەدە) ش بە جەماوەر ئاشکرابوو.

**بەشی حەوتەم**

خاڵە هاوبەشەکانی ئۆپۆرتۆنیزمی چەپ

یەکەم- هاوکاری و بە ڕەوا بینینی پشتیوانی و هاودەنگی لە گەڵ بەرژوازی نیشتمانی و ئۆپۆزیسیۆنە چەکدارییە بەرژوازییەکانی، لە ژێر ناوی داکۆکی لە (مافی چارەی خۆنووسین) و شاردنەوەی پێکهاتەی چینایەتی سیاسەتە دژ بە کۆمەنیزم و بزووتنەوە کرێکارییەکانی ئەم بزووتنەوە چەکداریانە.

دووەم- چاوپۆشیکردن لە ڕۆڵی وابەستەیی ئۆپۆزیسیۆنی بەرژوازیانەی کورد و دورزییەکان و عەلەوییەکان، بە سیاسەتەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل و تورکیا ، وبەشداریکردن و هاوپشتی سیاسی و سەربازی بە ئەم بزووتنەوانە ،هیچی تر نیە بەجگە لە سیاسەتی ناسیۆنالیزمی چەپ.

سێیەم – چەواشەکردنی جەماوەری ستەمدیدەی کوردو نەتەوەکانی تر، کە توانای بە فەرمیکردنی ئەو دەسەڵاتەی کە ئێستا هەیانە وەک واقعێکی دیفاکتۆ ، ئەویش لە ژێر چەترو وە لە چوارچێوەی ستراتیژیەتی ئەمریکا لەم ناوچانەدا، هەروەها ڕەواج دان بە ئەفسانەی ئەوەی کە دروستکردنی هێزەکانی ( هسد) لەلایەن ئەمریکییەکانەوە لە پێناو سەربەخۆیی کوردان و مافەکانی ئەوان هاتوونەتە دی .

چوارەم – بەدەربەستی و بەهەند وەرنەگرتنی ئەو کۆمەڵکوژی و تاوانانەی کە دژ بەم جەماوەرە سیڤیلەو چەوساوەکان ئەکرێت، وە چ ماڵوێرانی و دەربەدەرییەک کە بەسەریان دێت، وە خۆ پاراستن لە باسە چینایەتییە بنەڕەتییەکان ، بەبێ پێداگرتن لە ستراتیژی خەبات و نیشاندانی ئاسۆی خەباتێکی شۆڕشگێڕانە، دژ بە هەڵسوڕێنەران و داڕێژەرانی ئەو سیاسەتەی کە لە سوریا و ناوچەکە ئەگوزەرێت ، هەموو ئەمانە هیچیتر نین، بەجگە لە لووتبەرزی و ڕاڕایی ڕۆشنبیرانێکی ووردە بەرژوازی و ڕێکخراوە بەناو چەپ و کۆمەنیستەکانیانە .

هەربۆیە لە دوا ئاکامدا ئەم تاکتیک و سیاسەتە ئۆپۆرتۆنیستیانە، بە قازانجی باوەشێنی سیاسەتی فریودەرانەی ناسیۆنالیزمی بەرژوا-کۆمپرادۆرە لەکایەیەکان ئەشکێنەوە، لە پێناو سازان و بردنە پێشەوەی ئەجیندای بەرنامە ڕیفۆریستیەکانیان .

**بەشی كۆتایی**

**ئەنجامگیرییەكان**

هەڵوێستی سیاسی پرۆلیتاریای شۆڕشگێڕ سەبارەت بە جەنگ و سیاسەتی شۆڤێنیستانەی وڵاتانی ئەمریكاو و توركیا و ئیسرائیل و سەرۆكە بەكرێگیراوەكەیان ئەحمەد الشەرع ، سیاسەتێكی چینایەتییە، پشت بە بنەمای سیاسەتی وردە بەرژوازیانەی ناسیۆنالە چەپەكان نابەستێت، بەڵكە پشت بە بنەمای سیاسەتێكی چینایەتی نێونەتەوەییانە ئەبەستێت، كە پێداگری لە ئەوە ئەكات، كە لەهیچ شوێنێكی جیهاندا (بەرژوازی نیشتمانی وسیاسەتە بەرگریە نیشتمانییەكەی)، ناتوانێت شۆڕشگێڕانەو پێشكەوتوخوازانە بێت.

هەروەها پێداگری لە سازماندانی سیاسەتێكی شۆڕشگێڕانەی سەربەخۆی چینایەتی كرێكاران و چەوساوەكان ئەكات ، كە خەباتی چینەكە تێكەڵ بە بە سیاسەتی بەرژوا – كۆمبرادۆرە نیشتمانییەكان نەكرێت و خەباتی چینایەتئ نەكرێتە قوربانی خەباتی ناسیۆنالیستانەی میللی .

بەڵام ئەم ئاسۆیەو ئەم سیاسەتە سەربەخۆییە ئەوە ناگەیەنێت كە دژ بە پاكتاوكردنی دەسەڵاتی نەتەوەو ڕەگەزە ئاینییەكان و كەمایەتییەكانی تر، نەوەستنەوە، وە دژ بە سەندنەوەی ئیرادەی هەر یەكێك لەم نەتەوەو كەمایەتیانەیە ڕانەوەستن ،كە بەشێوەیەكی وەحشیگەریانەو سەركوتگەرانە بە بەرچاوی جیهانەوە بەڕێوە ئەچێت .

ئەم دژایەتی و هەڵوێستە شۆڕشگێڕانەیە پێویستە بە ڕێچكەو خەباتی سیاسی و فیكری چینایەتی خۆیدا تێپەڕ بێت، و ڕاگوزەر بكات كە تەواو جیاوازە لەگەڵ ئەو بەرگری و هەڵوێستە نمایشكارانەی كە بەرژوا میللی و ناسیۆنالیستە چەپەكان پێی هەڵئەستن.

پرۆلیتاریای شۆڕشگێڕ لە سەنگەی تێكۆشان و خۆئامادەكاری بە سەربەخۆیی ئیرادەی سیاسی چینایەتی كرێكاران و چەوساوەكان، جهانبینی خەباتی خۆی دائەڕێژێت؛

لەلایەك دژ بە سیاسەتی شۆڤێنیستی ودژ بە ئازادی و سەربەخۆی میللەتان و ژنان و لاوان و سەركوتی ناڕەزایەتییەكان ئەوەستێتەوە؛

لە لایەكی تریشەوە دژ بە هەر سیاسەتێكی ئۆپۆرتۆنیستانە ئەوەستێتەوە، كەلە لایەن چەپی ڕیفۆرمیست و بەرژوا ئاسا، خەباتی چینایەتی ئەكات بە پاشكۆی بەرژەوەندییەكانی بەرژوا-كۆمبرادۆرەكان، و قۆناغ بەندی شۆڕشی سۆسیالیستیان كردووە بە بەڕپشتی سیاسەتەكانی خۆیان، وە ڕزگاری میللەتان بە پێشمەرجی شۆڕشی سۆسیالیستی دائەنێن، لە كاتێكدا ئەو هێزانەی كە بەناوی میللەتەوە ئەجەنگێن، خۆیان بەشێكن لە سیاسەتی داگیركاری وئیمپریالیستانەی سەرمایەداری جهانی و لۆكاڵی.

دژایەتی كردنی سیاسەتە سازشكارو پڕاگماتیكانەی بەرگری نیشتمانی

بۆرژواکان ، وە هەوڵدان بۆ سەرپەخستنی سیاسەتێکی سەربەخۆی پڕۆلەتەری ، دژ ئۆپۆرتۆنیزمی چەپی بۆرژوازی ، بەمانای پشتیوانی لە سیاسەتە سەرکوتگەرەکانی وڵاتانی وەک ئەمریکاو ئیسرائیلە و تورکیا وەدواتر داردەستەکەیان سوریا نیە.
ئەو ئەزموونەی کە ناویان ناوە ( ئەزموونی ڕۆژئاوا ) ڕۆژبەڕۆژ بە جەماوەرێکی بەرفراوانی کرێکاران و چەوساوەکانی کورد ڕۆشن بەتەوەو جار بە جار باشتر ڕۆشنتر ئەبێتەوە ، کە ڕزگاری ئەوان پێویست نیە ، نە بە پێکەکە، پارتی، یەکێتی نە بە هیچ پارت و بزووتنەوەیەکی ناو گۆڕەپانی سیاسی لە شارە کورد نشینەکانی وەک ئێرانیش، بەڵکو ڕزگاری ئەجگاری چەوساوەکانی کورد لە هەرجۆرە چەوسانەوەیەکی میللی و چینایەتی وابەستەیە بە شۆڕشێک و ئاڵوگۆڕێکی چینایەتی گەورە لە ناوچەکەدا، کەلە ڕێگەی هاوپشتی خەباتی چەوساوەکانی تەواوی ناوچەکەدژ بە بنەماو ڕیشەکانی چەوساندنەوەی میللی و چینایەتی، کە ئەویش خودی ڕژێمە بۆرژوا ناوخۆیی و دەرەکیەکانە.
وە بۆرژوازی – کۆمپرادۆری کورد لە هەر چوار پارچەکە وەک ئەوانن لە ئاست ئەم گۆڕانکاری و ڕزگاربوونە ئەجگاریەدا نین ، وە هەمیشە خیانەتیان لە شۆڕشگێڕان و خەباتی چینایەتی چەوساوەکان و تێکۆشەرانی ناوچەکە کردووەو سەرکوتی کردوون، وە بە قازانجی بەرژەوەندیەکانی خۆیان ئەوانیان سازمانداوەو پێچەک کردووە.

و.سابیر
٢٠/ ١/ ٢٠٢٦

---

(١). دەقی ڕێککەوتنی ئاگربەستی نێوان ئەحمەد شەرع و مەزڵوم عەبدی

.

---

# هێزە کوردییەکان لە کەمپێکی دەستگیرکراوانی داعش لە

# باکووری ڕۆژهەڵاتی سوریا کشانەوە.. و: گۆران

نووسینی: [William Christou](#) *in Beirut and* [Dan Sabbagh](#)

ئەمریکا دەڵێت چی دیکە پشتگیری( هێزەکانی سووریای دیموکرات - هەسەدە) ناکات، کە لە کەمپەکە کشانەوە لەکاتێکدا بەشێکی زۆری خاکەکەیان لە سەر دەستی حکوومەتی ناوەندی لەدەستدەدەن.

هێزەکانی سەرکردایەتی کورد لە سووریا ڕایانگەیاندووە کە لە کەمپێکی دەستگیرکراوانی باکووری ڕۆژهەڵاتی سووریا کشاونەتەوە کە دەیان هەزار کەسی پەیوەندیدار بە داعشی تێیدایە، لەکاتێکدا ئەمریکا ڕایگەیاندووە چی دیکە پشتگیریان ناکات.

چارەنووسی کەمپی ئەلهۆل، کە لە نێویاندا ژنە بیانییە توندڕەوەکان کە گومان دەکرێت ئەندامی داعش بووبن و خێزانەکانیانیش هەن، نیگەرانی زۆری وڵاتانی دراوسێ و کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی دروست کردووە.

ئەم وڵاتانە ساڵانێکە هۆشداریان داوە کە کەمپەکە ناوەندێکی توندڕەوییە و ئەگەر هەر هەڵهاتنێکی زیندانییەکان ڕووبدات، دەکرێت شپرزەیی دروست بکات. بەڵام لە سێشەممەی ڕابردوودا ئەمریکا ڕایگەیاند کە پێی وایە دەتوانێت لەگەڵ حکوومەتی سووریا کار بکات دژی داعش.

کەمپی ئەلهۆل نزیکەی ٢٤,٠٠٠ کەسی تێدایە، زۆرینەیان سووری و عێراقیی، بەڵام ١٠,٠٠٠ کەسیش لە وڵاتانی دیکەن و نادیارە چی ڕوودەدات لەکاتێکدا هێزەکانی حکوومەتی سووریا دەچنە ناوچەکە.

گوتەبێژێکی هێزەکانی سووریای دیموکرات (هەسەدە) کە لەلایەن کوردەوە رابەرایەتی دەکرێت گوتی: «هێزەکانمان ناچار بوون لە کەمپی ئەلهۆڵ بکشێنەوە و لە نزیک شارەکانی باکووری سووریا جێگیر بکرێنەوە کە مەترسی و هەڕەشەیان بەرەو زیادبوونە. »ئەوانە ئەم کشانەوەیەیان خستە ئەستۆی «شکستی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی. »

ژمارەیەکی کەمتری دەستگیرکراوانی ژن – نزیکەی ٢,٤٠٠ کەس، لە نێویاندا شەمیمە بێگەم کە هاووڵاتی بوونی بەریتانی لێ

سەندراوەتەوە – لە کەمپی ئەلڕۆژ کە لە باکووری ڕۆژهەڵاتی و هەشتا لە ژێر کۆنترۆڵی کوردەکاندایە، دەستگیرکراون.

حکوومەتی سووریا ڕایگەیاند کە کۆنترۆڵی کەمپی ئەلهەول دەگرێتە دەست و لە هەسەدە تۆمەتبارکرد کە بە بێ پاسەوان جێی هێشتووە و ڕێگەی هەڵهاتنی دەستگیرکراوانیان داوە. هەروەها وتی کە هەمان کاریان لە زیندانی ڕەققە کردووە کە ١٢٠ زیندانی لێی هەڵهاتوون، بەڵام هەسەدە ئەمە ڕەت دەکاتەوە.

ئەم کشانەوەیە لەکاتێکدا ڕوویدا کە هێزەکانی حکوومەتی سووریا بە خێرایی لە باکووری ڕۆژهەڵاتی سووریا پێشڕەوییان کردووە و بەشێکی زۆری خاکی هەسەدە یان لە ماوەی چەند ڕۆژێکدا گرتووەتەوە. هەسەدە لە یەکشەممەدا ڕەققە و دێرەلزووری لە دەست دا، چونکە هێندێک لە هێزە عەرەبەکان لە هێزە کوردەکە جیا بوونەوە و ناچاریان کرد لە ناوچە عەرەبییەکان بکشێنەوە.

پێشڕەویی خێرای هێزەکانی دیمەشق و هەڵوەشاندنەوەی بەشێک لە هەسەدە لە ماوەی شەوێکدا شۆک بوو: هێزە کوردەکە لە ساڵی ٢٠١٩ەوە نزیکەی سێیەکی وڵاتەکەیان کۆنترۆڵ کردبوو، بە پشتگیری ئەمریکا. ئەمە گەورەترین گۆڕانکاری لە هێڵەکانی پێشەوە بوو لە پاش کەوتنی سەرۆک کۆماری پێشووی سووریا بەشار ئەسەد لە مانگی کانوونی یەکەمی ٢٠٢٤ەوە.

تۆم باراک، نێردەی ئەمریکا بۆ سووریا، لە سێشەممەی ئێوارەدا گوتی ئەمریکا چی دیکە پشتگیری هەسەدە لە شەڕی دژی داعش ناکات. ئەمەش لەبەر ئەوەی هەسەدە «باشترین هاوبەشی زەمینی بوو لە تێکشکاندنی خەلافەتی داعش لە ساڵی ٢٠١٩»، بەڵام ئەوە بوو چونکە «هیچ دەوڵەتێکی ناوەندی کارا لە سووریا نەبوو».

دیبلۆماتە ئەمریکییەکە گوتی دۆخەکە بەشێوەیەکی «بنەڕەتی گۆڕاوە» لەگەڵ کەوتنی ئەسەد و جێگرتنەوەی بە ئەحمەد ئەلشەرع. «ئێستا سووریا حکوومەتێکی ناوەندی قبووڵکراوی هەیە کە پەیوەندی بە هاوپەیمانی جیهانی دژی داعشەوە کردووە»، لەسەر X نووسی، واتە «مەبەستی سەرەتایی هەسەدە وەک هێزی سەرەکی دژی داعش لە زەویدا بە زۆری کۆتایی هاتووە».

ڕێککەوتنێکی ئاگربەستی ١٤ خاڵی کە لە یەکشەممەدا لە نێوان سەرۆک ئەلشەرع و سەرۆکی هەسەدە مەزلوم عەبدی واژۆ کرا، بەیانی دواتر لە دوای کۆبوونەوەیەکی ناکام لە دیمەشق هەڵوەشایەوە.

بەڵام شەوی سێشەممە کۆشکی سەرۆکایەتی سووریا ڕایگەیاند ئاگربەستێکی چوار ڕۆژە لەگەڵ هەسەدە بۆ جێبەجێکردنی ڕێککەوتنە ١٤ خاڵییەکە. گوتی ئەگەر هەر ڕێککەوتنێک بکرێت ئەوە حکوومەتی سووریا ناچێتە ناو شارە کوردنشینەکان وەک حەسەکە و قامیشلۆ و هێزە ئەمنییەکان لە خەڵکی ناوخۆیی دابین دەکرێن.

هەروەها گوتی عەبدی کاندیدێک لە هەسەدە دیاری دەکات بۆ جێگری وەزیری بەرگری، پەرلەمانتار بۆ پەرلەمانی نیشتمانی و لیستی کەسەکان بۆ دامەزراندن لە کەرتی گشتی سووریا.

ئەم ڕاگەیەنراوە وادیارە شەڕی دەستبەجێی زیاتر لە نێوان لایەنەکان ڕاگرتووە و دڵنیایی بە فەرماندە کوردەکان داوە کە مافەکانیان ڕێز لێ دەگیرێت.

سەرچاوەکانی حکوومەتی سووریا پێشتر عەبدیان بەوە تۆمەتبار دەکرد کە هەوڵ دەدات جێبەجێکردنی ڕێککەوتنە ١٤ خاڵییەکە دوابخات، کە زۆرینەی دامەزراوە و بەڕێوەبردنی دەسەڵاتی کوردەکان دەداتە دیمەشق. ئیلهام ئەحمەد، یەکێک لە سەرکردە باڵاکانی دەسەڵاتی کورد، گوتی عەبدی داوای ماوەیەکی پێنج ڕۆژی کردووە بۆ جێبەجێکردن، کە سەرەتا لەلایەن دیمەشقەوە ڕەت کرایەوە.

« ئیلهام ئەحمەد ئەمڕۆ سێشەممە وتی: "ئەوان دەیانویست ڕاستەوخۆ هەموو شتێک ڕادەستی دیمەشق بکرێت، بەڵام لەگەڵ ئەم کۆبوونەوەیە یان بەبێ ئەم کۆبوونەوەیە دەیانویست بچنە شەڕەوە … ئێستاش پلانەکەیان کۆمەڵکوژکردنی کوردە".
دوای کۆبوونەوەکە، فەرماندە کوردەکان، لە نێویاندا عەبدی، داوای کۆبوونەوەی گشتییان کرد لە ناوچە کوردنشینەکان و بەرخۆدان لە پێشڕەویی دیمەشق بۆ سەر خاکەکەیان. میدیای هەسەدە وێنەی خەڵک، گەنج و پیریان بڵاو کردەوە کە چەکیان بەدەستەوەیەوە ئامادەی بەرخۆدانن.

شەڕ لە نێوان لایەنەکان لە سێشەممەدا بەردەوام بوو، لەگەڵ بۆمبارانی کۆبانی کە ناوچەیەکی کوردنشینە لە سنووری تورکیا و هاتنە ناو حەسەکەی هێزەکانی حکوومەت.

ئەو ناوچانەی تا ئێستا دەست دیمەشق کەوتوون ناوچە عەرەبییەکان بوون، کە زۆرێک لە دانیشتووانەکەیان کێشەی کۆنیان لەگەڵ هەسەدە هەبووە. وادیارە هەسەدە لە ناوچەکانی نزیک سنووری عێراق و تورکیا جێگیر بووە، کە زۆرینەی دانیشتووانی کوردن.

ئەگەر ئاگربەستی چوار ڕۆژە سەرکەوتوو نەبێت و هێزەکانی دیمەشق بچنە ناوچە کوردنشینەکان، شەڕەکە دەکرێت خوێناوی تربێت لە ڕۆژەکانی پێشوو. لەو ناوچانەدا ئەوان ژێرخانی سەربازیان هەیە، لە نێویاندا تۆپی قورس، درۆن و تونێڵی ژێر زەوی.

دانیشتووانی کورد شەڕەکە وەک شەڕێکی بوونی دەبینن و ئاماژە بە کوشتاری بە کۆمەڵ دەکەن کە هێزەکانی حکوومەت لە پارێزگای سوەیدا و کەناری سووریا لە ساڵی ڕابردوودا ئەنجامیان دا وەک نموونەیەک بۆ ئەوەی دەکرێت بەسەریان بێت ئەگەر هێزەکانی حکوومەت ناوچەکە بگرنەوە.

حکوومەتی سووریا لە ڕاگەیەنراوێکدا لە سێشەممەدا گوتی ناچنە ناوچە کوردنشینەکان و ئامانجی سوپا «گەڕاندنەوەی سەقامگیری و پاراستنی دامەزراوە حکوومییەکانە».

هەسەدە بۆ ساڵانێک گەورەترین هاوبەشی ئەمریکا بوو لە سووریا و پێکەوە خەلافەتی داعشیان لە ٢٠١٩دا تێکشکاند. ئەمە باڵی سەربازییەکی دەوڵەتی کوردییە کە خۆسەری بووە، دامەزراوە و حکوومەتی خۆی هەبووە. لە نێو شتەکانی دیکەدا، مافەکانی کوردی پاراستووە، کە ساڵانێک لەلایەن ئەسەد و باوکییەوە پێشێلکرابوون.

کە ئەسەد کەوت، هەسەدە و دیمەشق هاتنە سەر مێزی گفتوگۆ، هەسەدە دەیویست خۆسەرییەکەی بپارێزێت و دیمەشق دەیویست کۆنترۆڵی تەواوی وڵات بکات. سەرەڕای واژۆکردنی ڕێککەوتنێک لە ١٠ی ئازاری ساڵی ڕابردوو بۆ تێکەڵکردنی هەسەدە بە سوپای سووریا، لایەنەکان هەر لە ناکۆکیدا بوون و بە کەم و زۆر شەڕیان کردووە.

لە کۆتایی هەفتەدا، ئەمریکا داوای لە حکوومەتی سووریا کرد پێشڕەوییەکەی لە هێڵی ڕووباری فوراتدا بوەستێنێت، بەڵام هێزەکانی حکوومەت بەردەوام بوون. لەو کاتەوە بێدەنگ بووە لەکاتێکدا حکوومەتەکەی شەرع لە هێرشەکەی دژی هەسەدە بەردەوامە.

پێشڕەویی دیمەشق لە هەفتەی ڕابردوودا یارمەتی دا زۆرینەی وڵات کۆنترۆڵ بکات، لەوەش گرنگتر، گەورەترین کێڵگە نەوت و گازەکان، هەروەها بەنداوە سەرەکییەکان.

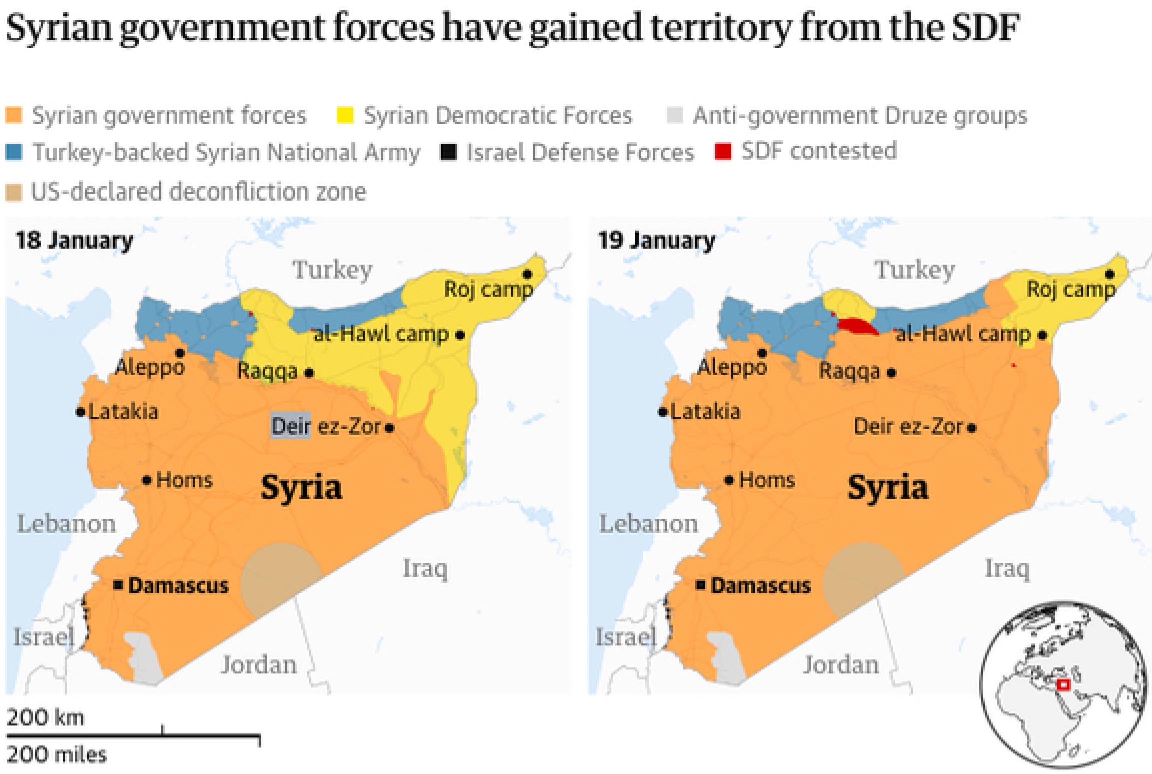


**سەرچاوە:**

ڕۆژنامەی گاردیان ڕۆژی ٢٠ی کانونی دووەم ٢٠٢٦

https://www.theguardian.com/world/2026/jan/20/kurdish-forces-withdraw-from-is-detention-camp-in-north-east-syria

---

# پشتوانی بە مەرج؛ کوشتنی مرۆق بە زمانی گوتار.. جوتیار

### لە پەراوێزی هەڵوەستەکەی علی قەرەداغیدا

لە روانگەی منەوە ئەو هەڵوەستەی علی قەرەداغی وەکوو ڕاگەیاندنێکی سادەی سیاسی نابیندرێت، بەڵکوو وەک نیشانەی کێشەیەکی قووڵتر لە بیرکردنەوەی ئەخلاقی و سیاسیی ئەودا تەماشا دەکەم. کاتێک کەسێکی عەقیدەیی- فکری ـ ئاینی بە شێوەیەکی ڕەها ڕایدەگەیەنێت کە پشتوانی بڕیارەکانی ئەحمەد شەرع دەکات لە دژی کوردانی ڕۆژئاوا، لەوەدا تەنها جیاوازی ڕای سیاسی نابینم؛ بەڵکو

شکاندنی ئەو سنوورە دەبینم کە دەبێت لە نێوان بیرکردنەوە لە پیرۆزی (عەقیدە)و دەستەڵاتی (مۆڕاڵ) هەبێت.
من سیاسەت تەنها وەکوو یاریی هێز نابینم، سیاسەت، پێش هەموو شتێک، بڕیار لەسەر ژیانی مرۆڤەکانە، بۆیە کاتێک هەڵوێستێک بە شێوەیەکی ڕەها نیشان دەدرێت یان پشتگیری لایەنێک دەکات کە لە کرداردا ئەگەری خوڵقاندنی توندوتیژی، ئاوارەبوون و شکاندنی کەرامەتی ژیانی مرۆڤی تێدایە، ئەو پرسیارەی دێتە پێشەوە پەیوەندی تەنها بە هاوسۆزی نەتەوەییەوە نییە، بەڵام دکتۆر قەرەداغی دەکریت لە خۆی بپرسێت بەو هەڵوێستەی ژیانی کام مرۆڤی پاراستووە؟
لە دیدگای منەوە، کێشەکە تەنها کێشەی کوردبوون نییە، کێشەی کۆمەڵگایەکە لە ناوچەیەکدا کە هەمیشە مرۆڤ وەک ئامراز سەیر کراوە، نەوەکوو وەک ئامانج، هێزەکانی سوریای دیموکراتیک، هەرچەند وەکوو هەر پڕۆژەیەکی سیاسی ـ سەربازی دیکە، دەکرێت خاوەنی هەڵە و کەموو کوڕی و سنووردار بون، بەڵام لە کاتی قەیران و شەڕو ئاڵۆزیەکانی ئەو ناوچەیەدا بوونەتە پەناگەی هەزاران مرۆڤ؛ ژن، منداڵ و کەسانێک کە هیچ دەنگێکیان نەبیستراوە. هیچ کەسێک ناتوانێت ئەم ڕاستییە مرۆڤایەتییە پشتگوێ بخا لە پێناوی تەنها ئەوەی تەنها پارێزگاری لە هەڵوێستێکی سیاسی "ڕەها" بکات.
ئەوەی من هەستی پێدەکەم کێشەی سەرەکی لێرەدا، ئەو کولتوورەیە کە هێشتا ووشەی "بەرژەوەندی" بەسەر مۆڕاڵی مرۆڤبووندا سەرکەوتووە. کاتێک دەوترێت بۆ بەرژەوەندییەکی گشتی، بۆ ئامانجێکی گەورەتر، یان بۆ یەکگرتنێکی فراوان، دەبێت چاو لە زیانە تاکەکەسی و مرۆییەکان یان نەتەوەیەکان ببەستین.
هەڵوێستەکەی عەلی قەرەداغی من توڕە ناکات تەنها وەک کوردێک؛ بەر لە هەرشتێک من توڕە دەکات وەک مرۆڤێک، چونکە من لەوەدا ئەو هەستە دەبینم کە ژیانی هەندێک مرۆڤ دەتوانرێت لە پێناوی گوتارێکی عەقیدەیی- پیرۆزو گشتیدا ببێتە قوربانی، بە بڕوای من ئەو هەڵوێستە، نە عەقیدەگەرایی پیرۆز لە پێناو خوداو نە بیرکردنەوەیەکی مۆڕاڵی- مرۆیی سیاسییە.
هەڵوێستی فکری، یان عەقیدەیی- سیاسی، لە سەردەمە قەیراناویەکانیشدا، دەبێت سنووری هەبێت؛ سنووری مرۆڤایەتی. هیچ ئایینێک، هیچ پڕۆژەیەکی سیاسی و هیچ بەرژەوەندیەکی ستراتیژی نابێت ئەو سنوورە تێپەڕێنێت، کاتێک ئەو سنوورە تێدەپەڕێندرێت، من وەکوو تاکێک، وەکوو مرۆڤێک کە مۆڕاڵی ئینسانیبوون سنورمە، مافی ئەوەم هەیە ئەو هەڵویستە بە توندترین شێوە ڕەخنە بکەم، نەوەکوو بە دروستکردنی دژایەتی تاکەکەسی، بەڵکو بە پاراستنی ئەو شتەی

هەموومان بەیەکەوە پێویستمان پێیەتی کە ئەویش کەرامەتی مرۆڤە.
بۆچوونی من لەسەر سیاسەت لەو شوێنەدا دەست پێدەکات، کە ئەگەرھەڵویستوو سیاسەت لە بنچینەدا بڕیارێک لەسەر ژیان و مردن، سەلامەتی و ناڕەحەتی و کەرامەتی مرۆڤ نەبێت، ئەوە تەنها یاری هێزەکانە، نەوەکوو بیرکردنەوەیەکی مۆڕاڵی لە پێناو ژیانێکی شایستە بۆ مرۆڤەکان.
لە دیدگای منەوە، ئەو هەڵوێستانەی کە پشتوانی بێ مەرج دەدەن بە پڕۆژە یان لایەنێک، بێ ئەوەی بپرسن ئەم پڕۆژەیە لەسەر ژیانی مرۆڤەکان چی دەکاتوو کاریگەریەکەی چی دەبێت، هەڵوێست نییە؛ ئەوە ڕەهاکردنی ئەخلاقە بە شیوە ئەبستراکتەکەی. من دژی ئەو لۆژیکەم کە مرۆڤ دەکاتە ئامراز بۆ ئامانجێکی “گەورەتر”، چونکە لەو ساتەوە سیاسەت کەرامەتی خۆی لەدەست دەدات.
من باوەڕم وایە هیچ بەرژەوەندیەک، هەرچەند بە زمانێکی پیرۆز، ستراتیژی، یان ئاینی قسەی لێ بکرێت، ناتوانێت ئەو ڕەوایەتیە بدات کە ژیانی تاکە کەسێک، یان ژیانی کۆمەڵێک مرۆڤ، وەک قوربانییەکی “قبوڵکراو” سەیر بکرێت. ئەگەرھەڵوێست چی لە پێناو خوداو دەستەڵاتەکەی و چ لە پێناو دەستەڵاتوو سیاسەتەکەی بۆ ئەو ئاستە دابەزێت، کەواتە بوونی مرۆڤ لە ژێر بێبەهاترین بیرکردنەوەدایە.
هەڵوێستی دروست ئەوەیە کە مرۆڤ لە کاتی قەیرانەکانیشدا، هێزو مۆڕاڵی مر□قایەتی خۆی پارێزگاری لێبکات، نەوەکوو ڕەوایی دان بە هەڵوێستێک کە قەیرانی ماڵوێرانکەرو زیانێکی زۆربۆ کۆمەڵگا دروست بکات. من ناتوانم هەڵوێستێک قبوڵ بکەم کە دەڵێت “ئەم زیانە پێویستە”، چونکە لە دیدگای منەوە، ووشەی “پێویست”ە ئەو ساتە دەستپێدەکات کە مرۆڤ لە بیردەچێت شوینێکی نەماوە لە یادوەری مۆڕاڵی مرۆییدا.
سیاسەت، ئەگەر لە سنووری مر□قایەتی دەرچێت، ئەوە ئیتر بڕیار نییە، تاوانە و من وەک تاکێکی کۆمەڵگای کوردی، وەک مرۆڤێکی سەرئەو زەمینە، وەک کەسێک کە باوەڕی بە کەرامەتی ژیان هەیە، مافی ئەوەم هەیە و بە بەرپرسیارێتییەکی گەورەشی دەبینم کە ئەم جۆرە هەڵوێستانە بە تونترین شیوە شەرمەزار بکەم ، نەوەکوو لە پێناو دیدگاو بۆچونی کەسیی خۆمدا کە ڕەهایە، بەڵکو بۆ ئەوەی مرۆڤ لە ناو سیاسەتدا وون نەبێت وهەڵوێستەکانیشمان لە مۆڕاڵی مرۆیی دانەشورێن.

جوتیار

# گرێی ئەدیبی و ئاماژەی هاودژەکان.. عەلی شێخ عومەر

لێکۆڵینەوە

**ڕۆمانی «مەزەخانەی کوڕە قژدرێژ»ی کاروان عومەر کاکەسوور**

گۆشەنیگای هەر خوێنەرێکی ڕاستەقینە، بە شێوەیەك لە شێوەکان، بە پێی ئەزموون و پاشخانەکانی تێگەیشتنی دنیایی ئەدەب، جیاوازییەك دەخاتە سەرخوێندنەوەی دەقی بەرهەمهاتوو، دەق بە گوێرەی ئاستی یەك خوێنەر نەنووسراوە، لەنێو تاك ماناییدا داهێنانی تێدا بکوژێت، دەق ئەوە نییە چی بخوێنیتەوە ڕێك هەر هەمان مانای هەبێت، غەدرکردن لە دەق ئەوەیە، خوێنەر هیچ خستنسەرێکی پێنەبێت، دەق چیی دەڵێت، چۆنی دەڵێت، لێرەوە دەقی زیندوو، دەکرێ بە ژمارەی خوێنەرەکانی، چەندین مانا و ڕەهەند لەخۆبگرێ، بەم پێیە کونادەی زەمەنە جیاوازەکانیش دەکات، جۆرایەتی پرسیار دەوورژێنێ، بە گشتی ڕۆمانەکانی کاروان عومەر کاکەسوور بە ئاسانی خۆی بەدەستەوە نادات، بەردەوام لەنێو درزەکانی دەقدا بە لێزانانە گەمەی خۆی لە پێشو پاشخستنی ڕووداوەکاندا دەکات، لە ڕێگای بەکارهێنانی کۆد و بەرجەستەکردنی هاودژەکان، کێشەی دیوێکی دیکەی پرسیار دەخاتەڕوو، ڕۆمانی"مەزەخانەی کوڕە قژدرێژ"1، وەك بیرۆکە، لە تەك ئەو تێزەی هیگڵدا یەکنایەتەوە کە دەڵێت “ئەوەی واقیعیە عەقڵانییە”2، واتا بوارێك نییە بۆ ناعەقڵانییەت و ناڕێکی، کاروان عومەر کاکەسوور لە ڕێچکەی ئاستەکانی کارەکتەرەوە، دەتوانێ پشت ببەستێ بە بیرۆکەیەك، خەیاڵ ئاوێتەی واقیعە دەروونیبکات، لەوئاڕەزییەی بگات کە لە پشت ڕووداوەکانەوەچاودەکەنەوە، پتر دەرخەی بابەتەکن، کە ڕاقەو شیکردنەوەی ئەدەبی پێشەوایەتی دەکات، نەك شقڵەی پێکهاتەی ئەدەبی، لەسەر ئەم بنەمایە ڕۆمانەکە خۆی لە ڕۆمانی، ڕیالیزمی ئەفسوونایییدا دەبینێ، لە ڕەوتی ڕووداوەکانەوە، نووسەر لە پەیوەندییەکدا دەمانگەیەنێتەدنیایی خەون و خەیاڵ، کەشفکردنی دنیایەك، یەکسانە بە دنیایی ئەویینداری، جێکەوتی ئەو لێکەوتانە چین! لە یەکەم پەیوەندی سۆزاریدا دەیخاتە ڕووبەڕووبوونەوەیدەسەڵات، کەسێك بەناوی کوڕە قژدرێژ، نەیتوانی

گرێی ڕابردوو، قۆناغی منداڵی تێپەڕێنێ، بە ڕا یەڵەکانی هەستی
خۆشەویستیی و گوناهەوە گیرە، بەوەی دوانەی خۆشەویستی و گوناە خۆی
لەخۆیدا، هەوێنی کردەیەکی ناعەقڵانی دەگرێتەوە، کاردانەوەکانیشی
لە مانایەکی سەیردا، ناعەقڵانیی دەبێت، چەمکی تێگەیشتنی باو
دەشکێنێ، لە گەڕان و کەنارکەوتنینێو خوددا بۆ وەڵامێك دەگەڕێت،
ناسنامەی خۆی تێدا بدۆزێتەوە، پرسیاری ناماقوڵ لەدوی خۆی
جێنەهێڵێت،وەهمبکات بە هەقیقەت، لە یاخیبووندا، خەون بە
هاوسەنگییەوە دەبینێ، لەگرتن و دەرچوونی بەندیخانەی واقیع و
دەسەڵاتدا، ناتوانێ لە بەندیخانەی دەروون دەرچێت، کە جومگەکانی
ڕۆمانەکەی لەسەر بنیادنراوە، لە دنیایی داخراوی ناوەکیدا،
دابڕانێکل□ تەك لێکچوونی دنیایی دەرەوەدا دەکات، گێڕانەوە ئازادو
بەرکەماڵە، پەنجەمۆری ڕۆمانووس تێدا بزرە،ئەگەری پێشبینیەکانی
وەرگر دەخاتە گومانەوە،نازانی هەنگاوی دواتر، ڕوودا ل□ چ
ئاراستەیەك دادەگیرسێتەوە، ڕستەکان کورت و بنبرو ئاماژەدارن،ڕستە
لەسەر ئاماژە ئیشدەکات، لە گواستنەوەی چیرۆکی کوڕەکچەڵەوە، شتێ
جیاواز، لە چیرۆکی کوڕەقژدرێژ دا، دەخاتەڕوو، ئەم دوانە، واتا
کوڕەکەچەڵ دەشتەکییە، کوڕە قژدرێژ شارستانییە، ئەم لە کوڕەقژدرێژ
بە نیوە قیمەت شت لە کوڕەقژدرێژ دەکڕێت، قازانجدەکات، دەوڵەمەند
دەبێت، ئەویش بە نیوە قیمەت دەیفرۆشێت تا هەژار بێت، کوڕەکەچەڵ
بە سامان قەرەبووی ئەو هەست بەکەمبوونەی دەکات،گەورە دەبێت، کوڕە
قژدرێژ لە کۆتاییدا، بە زۆرە ملێ کەچەڵی دەکەن، تێدەگات، لە
دووفاقی زەمەنە جیاوازەکاندا، مانای شوێنێك لە ژیانی ئاسییدا
نامێنێتەو، بە جیاوازی چیرۆکەکانەوە، هەردوو لایان باوك و دایکیان
کوژراوە، ئەویان لە پێناوی دڵپیسی و تۆڵەی پەیوەندی ئەوینداری،
باوك و دایکی کوڕەقژدرێژ لەنێوان ڕێکخراوێکی چەپ و دەسەڵاتدا لە
پێناو بەرژەوەندی و سامان کوژران، لە سۆنگەی جیاوازی
چینایەتییەوە کێشەو کوشتن ڕوودەدات، هیچ سامانێك بۆ کوڕەکەچەڵ
نامێنی، لە دوایی دەبێتە برجواز، کوڕەقژدرێژ لە باوکێکی کۆنە
مارکسییەوە سامانی بۆ ماوەتەوە، برجوازی □□ت□د□کاتەوە،
کارێکتەرەهاو بەشەکانی ئەم ڕۆمانە، لە واقێعکدا
جێگیرنیین،کاروکاردانەوەیان نادیارە، یان نیمچە نادیارە، وەك
گووتمان ئاماژەن، لە چربوونەوەیەکی ئاڵۆزدا ڕووخساریان لەنێو
تەمە نەزانراوەکانی دەقدا دەتوێتەوە، ئەم ناجێگیرییە پارادۆکسێ
ل□ تەك جێگیربوونی ناسنامەدا دروستدەکات، کە ڕۆمانووس دەنگی خۆی
لەنێو دەقدا بزربێ، ئیتر چۆن دەتوانێ،ناوو ناسنامەبدات بە
کارێکتەرەکانی، یەك ناو لەم ڕۆمانەدا نابینی، تەنیا بە خەسڵەت،
ئاماژەیان بۆدەکات، وەك کوڕەقژدرێژ، کوڕەکەچەڵ، ژنی ژێرزەمین،

ژنی ساڵەن ..هتد، لە ڕاستیدا چوونە نێو دنیا شاراوەکەی ئەمان، دەرچوون و دوورکەوتنەوە نییە، لە دنیا داخراوەکەی کوڕەقژدرێژ، یەکەم کرانەوە،داگێڕانی ئەمە، خستنەڕووی ئەو دنیا شاراوەیەیە کە لە شوێنە داخراوەکانی ڕیالیستدا، لە ڕەنگدانەوەیەکیفانتازی دا خۆی نمایشدەکات، ئەو پاڵنەرە دەروونییە چییە، منداڵ هاندەدات شتی سەیرو فانتازی ئەنجامبدات، چیی لە فاکتەکانی بەردەست کەمبوو، تا دنیایی خەیاڵ و فانتازیایی پی تەژیبکات، بەشایی ئەو یاخیبوونە چییە بە سزاو توورەبوون نەبی پێناکرێتەوە،لە دەرووی کەڕنەڤاڵێکدا تڕاژیدیا تێیدا گەشەدەکات،لە دەرچەی پووچگەراییەکدا کۆتایی پێدێ،

**ڕەهەندەکانی گرێی ئۆدیبی لە کەسایەتی کوڕەقژدرێژدا**

هاودەم، لە دوای داگێڕانی وورد، لە ناوکەی دەقدا، بە پێی ئاستەکانی گێڕانەوە و لێکەوتەکانی ڕووداودا، لەپەیوەندییەکی ڕاستەوخۆدا، پرسیاری لە لاملێیەتی، لە چامەی کەسایەتی کوڕەقژدرێژ دا دروستبووە، خدەی ڕەفتارەکانی خۆی لە جوغزی لادەردا دەبینێ، هەڵبەت،ئەمەش دەبێ ڤەگەری دەروونی لەدوا بێت، خود ئاراستەی ئەبژەی دەکات، لێرەوە، دەکرێ لە یەکەم گەشتەکەمانەوە، لە گرێی ئۆدیبییەوە پێداگری لەوە بکەین، چۆن کوڕەقژدرێژ پەیوەستە بە خودەوە، بەوەی مرۆڤی ئۆدیبی، جگە لە خود هیچ ژێدەرێك، لە دنیادا شك نابات تا بە سروشتی بژی، سووربوونی کوڕەقژدرێژ لە پیادەکردنی خەونەکانیدا، بەڵگەی دووەمی ماهییەتی دەمارپشێوییەتی، ئاماژەکردن بە بابەتی سۆزو خۆشەویستی بەشێکی تری بنەما سەرەکییەکانی گرێی ئۆدیبی دیاریدەکات، بۆ نموونە،خۆشەویستی ژنی ساڵەن و ژنی ژێرزەوی، ئەم پەیوەندییە ئەویندارییە، لەنێو دوو کیژدا، نە لە چەمکی ڕۆژئاوا، نە لە ڕۆژهەڵاتدا، لە دەقێکدا کەناکرێتەوە، ئەوەی دیارە خۆشەویستییەکی سایکۆباتییە، لە یەك کاتدا دوو کیژی خۆشدەوێت، ئەمە بێجگە لەوەی لە قۆناغی هەرزەکاری دا، لە پەیوەندییەکی سێکسیدا، ژنی گیتارژەنەکەی دەبردە سەرەوە، لەوی بە دەمژی، بە بەشبوون، دوورکەوتنەوە لە هەستی خۆشەویستی،لەدوای قۆناغی هەرزەکارییەوە بۆ تەمەنی شست ساڵی، هیچ ئەزموونێکی دڵداری نەکردووە، ئەمەش بە جۆرێك لە جۆرەکان، دەکرێ بە بوونەوەرێك،هەژماربکرێ، خەسڵەتی هیچ ڕەگەزێ هەڵنەگرێ،هەر لە قۆناغی منداڵیدا، ماوەتەوە، هەستی پێنەکردووە،ئەو هەستانە لە یەکەم تێڕوانین و پەیوەندی دڵدارییدا،کیژانێك دەتوانن بیخوێننەوە کە دنیا بە جۆرێکی تردەبینن، چۆن بە قژبڕین ستایلی ڕووخسار جواندەکەن، بەهەمان شێوەش، هاوپێچ، بە ژیاندابڕانێك لەگەڵ

ت□وانین و هەستی بەرامبەردا دروستدەکەن، زیندووکردنەوەی ئەم
هەستە لە لایەن ژنی ساڵۆنەوە، وەك هەبوونێك مووچرکەیەکی نێرایەتی
تێدا دەبزوێنێ، ئومێدێکی پێدەبەخشێت، یەکنایەتەوە ل□ تەك ئومێدی
خۆشەویستی، دایك بۆ کورەکەی، لە ئاستێکی شاراوەدا، کوڕەقژدرێژ لە
بەرامبەر دایکی کۆچکردوودا، هەست بە گوناە و تاوانێك
دەکات، نایەوێت ژنی ساڵۆن ئاوێنەیەك بێت، جێگرەوەی دایکی تێدا
ببینێ کە لە کۆیادیدا مایەی ئازاربووە، پەیوەندی ل□ تەك ژنی
ساڵۆن، لە پەیوەندییەکی بێگەردی عوزریدا، ئاشتبوونەوەی لە تەك
دنیایی سزادا، لەگەڵ چەمکی یاخیبووندا، پارادۆکسێ ئەنجامدەدات،
دەبینین ژنی ساڵۆنی خۆشدەوێت، کەچی ل□ پڕ بێ هیچ داکۆکییەك
ڕادەستی ژنی ژێرزەوی دەبێت، هاوسەرگیری ل□ تەکدا دەکات، هەر
لێرەوەش بنەمای ئەو پەیوەندییە ڕۆمانسییە، هەڵدەوەشێنێتەوە، سەد
کاسکێتەکە نابات بۆ ژنی ساڵۆن تا یەکێکیان هەڵبژێرێت، خەونەکەی
ناباتەسەر، لادان لە بردنەسەری پەیمان، گووتاری ڕۆمان، گووتاری
ڕۆمانووس تێدەپەڕێنێ، دەیخاتە سەر تەختەی فاکتێکی سایکلۆجییەوە
کە لەگەڵ گرێی ئۆدیبدا دەست و پەنجە نەرمدەکات، مردنی دایکی
دیوێکی تری مردنی ژنی ساڵۆنە، لە ژیانی کوڕەقژدرێژدا مردنی ژنی
ساڵۆن، دیاردەیە، ژیانەوەی ژنی ژێرزەوییە، زیندووکردنەوەی
ناوەڕۆکە، هەرچەندە پەیوەندی کوڕەقژدرێژ بە ڕەگەزی مێینەوە
خاکەڕایی سادەو خێرایە، وەلێ ئاڵۆزییەکی شاردووەتەوە، پێدەچێ
هەردوو ژنی ساڵۆن و ژێرزەمین، زۆر شت دەرباری کوڕەقژدرێژ
دەزانن، هەرسێکیان یاخی و داواکراوی دەسەڵاتن، لە گرتەیەکی
خۆنزیکبوونەوە دا، ژنی ساڵۆن، بە کوڕەقژدرێژ دەڵێت "تۆ لە خەودا
زۆر جوانی" ڕۆمان لا 108، واتا لە بێئاگاییدا، جوانی بە دیوێکی تر
خۆشەویستی خەون و دیاردەیە، جیاکارییەك ل□ تەك هاوسەرگیرییدا
دەکات، هەوێنی گومانێك لەگەڵناوەڕۆك و واقیعدا دەکات، بە دیوێکی
تر لە زیندووکردنەوەی خەون و خەیاڵی منداڵیدا، لە نەبوونی شوێنێك
یان ماڵێك بۆ دەرخستنی سۆزو خۆشەویستی دایك و باوك، کە یەکێك لە
پێداویستی ئەم بوو، گیانی سزاو یاخیبوونێك، بەخ□ بەردێنێ، دیاردەی
ئەو خەونە تێکدەشکێنێ، دەچێتە بەرەی ناوەڕۆك، هاوسەرگیری ل□ تەك
ژنی ژێرزەمیندا دەکات، پیادەکردنی پەیوەندیسیان□ی ئ□ویینداری
بەڵگە نییە بۆ داهات وتوانایی خۆشەویستی، بە پێچەوانەوە،
لەسەرخستنی پەیوەندی ئەویینداریدا سستی و س□□بوون و
شکستییە، ئاشتبوونەوەی لە تەك ڕەگەزی مێینە، تێنەگەیشتنە ل□ س□□زی
□استقینەی ئافرەت، گومانە، کوڕەقژدرێژ ڕانەهاتووە، فێری کردەی
خۆشەویستی ڕۆمانسی نەبووە، کە لە ژنی ساڵۆندا خۆی نمایشدەکات،
بەوەی دەتوانێ هەموو نهێنییەك لە ڕووخساریدا بخوێنێتەوە، وەك

دیاردەییەك هەست بە ناوەڕۆكی دەكات، دەزانێ دەروونی چیی تێدا دەگوزەرێ، یەكەم كاتێ بە شەوێیەكی ناڕاستەوخۆ وەك دەدارێ بەپێیی پرەنسیپە ئەدەبیی خۆشەویستی دەسەلمێنێتەوە، ژنی ساڵەن بە تەنیا دەهێڵێتەوە، دەیكاتە بەر ئەوەی لەنێو سەد كاسكێت دا، بە تەنیا بێت، بەبێ بەشداربوونی خەی یەكیان هەڵبژێرێت، ئەمەش بەو مانایە دێت، ئەم هەر لە سەرەتاوە مەرك و ئاسەواری زەوق وجوانی خەی لەوی بەرامبەردا، جیادەكاتەوە، پەنجەمەری جوانی ئەو پەیوەندییە، لەسەر ڕووخساری ئەوی بەرامبەردا،هەڵدەگرێت، دووەم دەسەڵزی و پەیمانی ئەوینداری بە كارەساتی سروشتی ترس ومحاڵەوە دەبەستێ، زیادەڕەوییی وەك نووقسانییە "بەڵام، بەتیان دەهێنم، ئەگەر لایەكی ئەم شارە لافاوبردبێتی، یان بوومەلەرزە نغرۆی كردبێت.." رۆمان لا 111 و لا 120، كاروان عومەركاكەسوور لەبەر گرنگی ئاماژەكانی ئەم پەرەگرافەی دووجار دووبارەی كردووەتەوە، لە ئاستێكدا گەر كوێرقژدرێژ بە ئەبستراكێت لە مانای خۆشەویستی بگەیشتایە، ئەو زیادەڕەوییەی نەدەكردو نەی دەلكاند بە كارەساتی سروشتی، بەشتی مەحاڵەوە، لە ئاستێكی تردا، گەر وەك بەشێك لە خۆیدا سەیری بكردایە، هەڵبەت لەڕەنگدانەوەی دیارییەكەی لەنێو ئەوی دیدا تەواودەكرد، ژنی ساڵەن زوو لەییتەدەگات، بەوەی پێناكات، دەزانێ لە كردەی ژوان و قسەكردنیدا هەست بە جیابوونەوەیەكی هەڵهاتوودەكات، وەك دیاردەحەزدەكات بگەڕێتەوە داوای لێبووردنی لێبكات، بەڵام لە سەنگەی فەلسەفی كاسكێتەكاندا، دەسكەوتنی پارەوە ناگەڕێتەوە، لەنێو دووودەییەكدا، لەنێوان پارەو ئەوین،دەگەڕێتەوە لای خاوەن كاسكێت، دەتەوێ، ژنیژەرزەمین دەخوازێت، دیاردەی ئەم هاوسەرگیرییە،قەناغی گواستنەوەیە لە لەو مژینەوە، بازادانە لە ژنی ساڵەنەوە بە ژنی ژێرزەمین، جومگەكانی ئەم بازدانە لە نهێنی لەزەتی سەكسی یەكەمەوەیە بە لەزەتی تەكشكاندنی دوا نهێنی هاوسەرگیرییە، دیارنەبوون پچڕانی هەڵەی پەیوەندی ئەو دوو قۆناغە، لەنەبوون و پچڕانی بنەماكانی سەرزو خۆشەویستی دایكەوە شەقەی گرتووە، دایكی مامەستای دوو دەوامبوو،نەپەرژاوە خۆشەویستی دایكانە، پیادەبكات، ئەم ژنەك هەڵدەبژێرێت، پەچڕوانەی دایكی بێت، خەی ئاسابێت، ڕادەستی دەسەڵات نەبووبێت، نەك وەك باوكیبێت، لەپای دەسەڵاتدا ملكەچی بەرژەوەندییەكانی بێت، ئاگای لەم نەمەنەت، لە دوای كوژرانی باوك و دایكیدا هیچ گرتەیەك نابینین، گریانی كوێرقژدرێژبەرجەستەبكات، یان پەژیوانی دەربڕێت،فەرامۆشكردنی دەنەی قینە شاراوە گیانی سزایەكئاشكرادەكات، لە ساتەكانی پێش مردنی باوكیدا، بە سزادانی باوكی، تینوویەتی مەراقە دەشكێنێت، لەوشەش ئامەژگارییە نەیهەشت باوكی پێنج ئامۆژگارییەكەی دیكەی

پەبەەت، نە شەرمی لەکرد، نەگوەی لەگرت، گەر پەنج ئامەژگارییەکەی تری بزانیایە زووتر پەلانی لەنەو بردنی ئەو نەخشەیەبەدیدەهەنا، کە باوکی لە جوگرافیایی ژیانیدا دەیویست بینەخشەنە، باوکە پەرجەمانتی، کەنە مارکسی، دەەەق، دایکە بەدەسەەات، هیچ کاتەکی بە ئەم نەبووە، باوکی هەر خەریکی بازرگانی وسەفربووە، بەر لەوەی گەورەبوون بە خەیەوە ببینە، کوژران،سەروەت وسامان وایکرد کەمترین شتی لە بارەیەوە بزانن، ئەم لەیکتەنەگەیشتنە پرسیاری ەقەك کزر دەکاتەوە، گەر تا ئەستا بمایە، ئایا بەرگەی دەگرت،هاتنەوەی قژی بەو خەرایی وناشرینییە، نیشانەی نەفرەتەیەکە، داپاچین و سفرکردنی گەەانەویەکی تری نەفرەتییە، ترس وئازاردانی بەلیس، دەکاتە دەروازەیەك لە دوو قەناغدا سزای خەی پەدەدات، لەقەناغی منداەیدا، دەیویست بەتە شوەن سرنج وسەزو بەزیی باوك و دایکی، گرەوی خەشەویستیان بەرەتەوە، لەقەناغی دووەمدا لە گەورەییدا، سزای خەیدەدات، لە هەردوو قەناغدا بەندیخانە دیاردەیەکە ناوەەەکی تووشی دابەشبوونەکات، بەسزاو بەندیخانە ناتوانە بژەت، زوو کوژرانی باوك و دایکی، هەلی ئەو ئارەزوویەیی لەسەند، دواتر وەك هەستەکی گوناە یەخەی دەگرەت، لە سزادانی خەی سیستەمەکە زیاتر هیچی بە دەستەوە نامەنە، مەگەر لە ەەچکەی گوناهەوە نییە زیان بە خەی دەگەیەنەت بە جەرەك لەجەرەکان کردەی خەکوشتنەکە، ەاسکەلینکەف شاکەسی ەەمانی تاوان وسزای دەستەفسکی لە شوەنەکدا دەەەت " من خەمم کوشت نەك ئەو پیرەژنە، بە یەك گورز بە ئەبەد خەم لەنەوبرد"3، لە گەشەی ئەم لەنەو بردنەوە، دژ بە ئامەژگارییەکەی باوکیدەجوەتەوە، ناماقوەی داکەوتەکان، پووچگەرایی پەشهاتەکان، خراپی بارودەخی قژی ناچاریدەکات،خەی بدزەتەوە لە لەبیرکدنی ماەەوە خەی لە کتەبخوەندنەوەدا دەدزەتەوە، باوکی چەن سامانی بە بەجەهەشت، خەم و نەفرەتیشی بە بەجەهەشت، ئەو پەروەردە سەقەتەی باوکی، دەبە قوربانییەك لە ناوەەەکدا، یاخییبوونەك لە دیاردە دا، لەدووی خەی بەجەبهەەەت، ئایا باوکی لە پەناو خەشی کوەەکەی،خەی بەکوشتدا، یان کوەەکەی بووە قوربانیسامانەکەی، ئەم خەخواردنەوەیە هاندەری تراژیدیایەکەلە ماە و دنیای ئەمدا ەەنگدەداتەوە، لەکدانەوەیەکە، لە دەسەاتدا تینووی تەەەو سزایە، بە گشتی، باوك بە تایبەتی بە پەچەوانەی ئەوان دەیجولەنەتەوە،هەستکردن بە گوناهەکی چپکراو، لە ناخودئاگاییدا،گرتنی بەردەوام لە لایەن پەلیس و ئەمنەوە،شوەنگرەویەکی ەەمزی سزایەکن، دەبە وەك گریمانەیەك لەنەو ئەو هەستە ناپاکانە دا، ەەنگبداتەوە،لە نادیاردا کاردانەوەیەکی توندی ئەو عەشقەیە کە بە شەوەیەکی نەرەنی، لە سیستەمی دەسەاتی باوکسالاریدا یەقدەداتەوە، دوژمنە بە ەەکابەری

ع□شق□، ل□ ت□□واوینێکی فراوانتردا، دامەزراوەکانی سیستەمی دەسەڵاتی ئۆدیبی لەسەر بنیادنراوە، ئەمەش ل□ تەك تێزەكەی مارکۆزدا یەکدێتەوە، دەڵێت"گەڕانەوە بۆ عەشق ڕەهەندێکی دژە سیستەمی هەیە"4 ئەم درككردنە پڕ لە گوناهە، لە شێکردنەوەی دەروونیدا، بە گرێی ئۆدیبی دەناسڕێتەوە، ئەمە بێجگە لە ترسی ئەو سزا وەهمییەی، كە کوڕی ئۆدیبی هەستدەکات، باوك دەیسەپێنێتە سەری، سەرجەم گرتن و ئازاردانێك لەنێوان دایك و ژندا، لە گۆڕنراوە، ئەوەی دیارە، لە غیابی خۆشەویستی دایکدا ناتوانێت، یان ترسی داغبوونی خۆشەویستی ئافرەتێ تری هەیە،ناتوانێ لە بارودۆخێك ئاودیوبێت، كە نەبێ خودئاگایی و خودنائاگای، بوون و نەبوون، لە كۆتاییدا لە سۆنگەی ئەوەی دایك ناتوانرێ وەك ژن خۆشتبوێ، یان هاوڕێیەتی بکەیت، ڕێگا بۆ دایك ڕێگوزەر، نییە، لە چاووگی دایکەوە، لە ناسینی یەكەم ئافرەتەوە، ناتوانێ هەریەك لە ژنی ساڵۆن و ژنی ژێرزەوی بە هاوڕێ تەماشابکات، ئەوە ئەو نییە تەگەرە دەخاتە نێوان پەیوەندی کوڕوکچەوە، ئەوە چپاندن و ترسی گۆڕینی هاوڕێیەتییە بۆ خۆشەویستیی، ترسی ڕەنگڕێژکردنی خۆشەویستییە، لەنێوان ئاوو ئاگردا نەبوونی متمانەیە بە ڕق وسزا.

## ئاماژەی نهێنیەکان و شەڕی ناسنامە

ترا ژیدیای کوڕەقژدرێژ، ئەزموونێ سەختە، لەبەرئەوەی ئەوی دی بە كەسێکی نائاسایی، نامۆ، بە دنیایدەناسێنن، وەك کاردانەوەش ئەركێکی قورستری خستۆتە پێشچاو، خۆی لە دابڕانی ئەوانی تردا دەبینێ، ئازاردان لەناوەو، لە دەرەوە دا، لە کردەیەکی ناڕاستی خۆی خودکوژییەك دەچێت، بۆ بە تەنیا وەك قوربانییەك لە سیستەمێکی ئەستەمدا، جێیانهێشت، بۆ دەبێ لە داکۆکیکردنی ناسنامەدا، بەگژ چاڕەنووسێنادیاربێتەوە، لە جێكەوتی ڕابردوویی□کی سەیردادەركەوێت، ئایا لەو سەردەمەدا، درێژبوونی قژو زووهاتنەوەی مایەیی بێزارکردنی ئەوانی دین،هەڕەشەیە لەسەر ستایشی نەتەوایەتی، یان لادانە لە واقیع وبریندارکردنی دۆگمابوونی دەسەڵاتە، ئایا قژدرێژی دەرچوونە لەو پێوەر باوانە، لەسەر شتێ،دەستکردی ئەم نییە، كەچی بەر بە سزاو نەفرەتبوونی گشتی دەكەوێت، لە یاساو ڕیسایەکی دژ بە پەیوەندی ئەوینداری لە باوكێکدا ئیشدەکات، لە کوڕی تاقانەدا ڕەنگدەداتەوە، دەیخاتە نێو چوارچێوەی دەمارپشێوییەك، كە ل□ تەك دەسەڵاتدا بەركەوتن دەکات،سەرجەم حەزەکانی دەکوژرێن، ناتوانێ بیگۆڕێت،گۆڕینی سیستەم و واقیع لە گۆڕینی خۆیەوە دەستپێدەکات، واقیع چەند ئاڵۆز و ناجێگیربێت، ڕێگا بۆ ئەدەب پتر خۆشدەکات، لە

ڕێگای چەمکی فانتازیاوە، پەیامەکەی بگەیەنێت، بە دیوی ناواقیعی و خەیاڵی، مانایەك بە پێدراوەکانی واقیع بدات، کاروان عومەر کاکەسوور، لە ڕێگای فانتازیاو خەیاڵەوە، نهێنی ئەو جیهانە ئەدیبیە، لە دیوە شاراوەکەی دەقدا ئاشکرادەکات، لە پڕاکتیزەکردنی گرێی ئەدیبیەوە، پیادەکردنی سیستەمێکی واقعی گشتگیرەوە، ئاماژە بە پەرتبوونی مرۆڤی تەنیا و بێکەس دەکات، جگە لە بێدەنگی، دواندنی خەیاڵ هەمیشە لە خولگەی یەك پرسیاردا، لە شەقامی یەك نهێنیدا، ناتوانێ بگات بە خۆی، کەمڕێگای ئەدیبی، شتی جیاواز قەبووڵناکات، ماکی ئەم قژدرێژبووونە، جگە لە باوکی لەتەك کۆمەڵگاشدا، کەوتووەتە ململانێ و کێشە، گەر خەسڵەت نەبێ، ناتوانێ خۆی لە ناسنامەی ناوەکدا، ببینێ، نهێنییەکە، دایکیشی درێی لەگەڵدا کردووە، بە کوڕەقژکورت بانگیدەکرد، باوکی کوڕەقژدرێژ تا مابوو وەك بازرگانێکی شارەزاو بەشێکی سیستەم، خۆی سەنتەری بازاربوو، ئەو شتانەی دەیهێنا، پێداویستی سیستەمبوو، لە دوای کوژرانی باوکدا، دەبینین، ڕەهەندەکانی گۆڕانەوە، بە چەمکی فانتازیا، ئاماژە بە بارگاویبوونی دەقدەکات، لە شێواندنی جوگرافیایخێزانەوە منداڵە تا شەشی سەرەتایی، خوێندوویەتی، بە تەنیا لەنێو کردەی نامۆبوونی باوکی کوژراودا، بە پێچەوانەی تاقە ئامۆژگارییەکەی باوکی، لە شێواندنی پێداویستییەکانی بازاردا، وەك نامۆیەك دەردەکەوێت، نامۆبوونی خۆی، لە نامۆبوونی بازاردا ساغدەکاتەوە، کوژرانی باوك لە سزای بازار جیاناکاتەوە، دەبێتە ئامرازێك بە ڕەتکردنەوەو گۆڕینی کەرەستەی پێویستبە ناپێویست، وەك ڕەتکردنەوەی ئامۆژگاری پێویست بە ناپێویست، شتێك ناکات، خەڵك پێویستی پێبێ، نە لە شقە، نە لە پیشەی بازرگانیدا، ڕەنگ و خووی باوکیهەڵنەگرتووە، لە سیستەمی هێنان و فرۆشتنی کەرەستەکان دا، هاودژییەك لەنێوان داواکردن و خستنەڕوودا، فەراهەمدەکات، ئایا لە هێنانی ئەم کەرەستە بێ سوودانە، سزای سامانی باوکی دەدات، کە هۆکاری کوژرانی باوك و دایکی، گیانی خۆشەویستی لەمی مێردمنداڵیشدا کوشت، یان ترس ئەوەی هەیە، ئەم خۆیشی بە دەردی باوکی سامان بیدا بە کوشتدا، یان دەیەوێت بە کوژرانی باوکی بازاربکوژێت، خۆیشی مایپووچبکات، یەکمجار لە شوێنێکی گەرمەسێردا، بە بازرگانێك دەڵێت دوو ملیونبەفرمانەی بۆ بێنە، لە دووەمجار بە ئەوەی پڵنگ لەو دەڤەرەدا هەبێ، چوار ملیون تۆڕەی پڵنگ “تایگەر ترامپ” لە ئەفریقاوە دەهێنێ، سییەمجار تازە تەمەنی بووە بە پانزە ساڵ، بۆ ئەوەی دەریایەك لەوێ هەبێ، دەچێ لە ژاپۆنەوە، هەشت ملیون ئامێری “پایزیڤزیڤام” دەکڕێ، کە لە ژێر دەریا دا بەکاردێت، بۆ مەبەستی پلەکردن لە زیانەکان، لەگەڵ هەر جارێکدا، ژمارەی

کەرەستەی هێنراوەکان زیاتردەکات، بێ ئەوەی دانەیەکیان لێبفڕۆشێ،
لە سەرجەم جارەکاندا، لە سای□ی کوڕەکچەڵەوە کە بازرگانە، پلانەکەی
شکستدێنێ، جگە لەم کەسی تر نییە لێیبکڕی، هەرباشە بە نیوە قیمەت
دەیفڕۆشێ، بەکارهــێنــانی ئەم کەرەســتانە لە سیســتەمی دەســەڵاتدا، بۆ
بەیــانی، دەبێتە یاســا،جگە لەخۆی، شــار هەمــوو بەکاریــدەهێنن، لە
پەیوەنـــدییەکی ڕاســـتەوانەدا، لەگەڵهێنـــانی هەر جارێکـــدا، لە
بەکارنەهێنـــان، ســـزاکەی زیـــاتر دەبێ، لەیەکەم جـــاردا، لەدوای
تێهەڵــدان، بڕیــن و داپــاچینی قژیــدا، پــانزە ڕۆژ لە پۆلیسخانە،
بەنددەکرێ،لە جاری دووەمدا، لەدوای ئەوەی بیستجار قژی بۆ دەبڕن،
لیدانەکەشی قورستر دەبێ، شەش مانگ لە بەندیخانەی گشتی پۆلیس
دەمێنێ، لە ســـێیەمجاردا،لەدوای بردنـــی بۆ ســـێ چـــوار بنکەی
بۆلیسدەیگوێزنەوە بۆ ئەمن، زۆربەی تەمەنی لە گرتن وسزا،قژبڕینی
زۆرە ملێ، تێهەڵداندا بەسەر دەبات،دەسەڵات چەند برەو بە ئازاردان
دەکــات، پتــر لە بەنــدیخانەو ئەمــن دا دەیهێڵنەوە، ئەم پێچەوانەی
ئەوان کەرەستە زیاتر دێنێ، زیان زیاتردەکات، بەسەرێك دەسەڵات لەم
نهێنیە تێناگـــات، لە کاتێکـــدا، پیشەی ســـەرەکی پۆلیـــس و ئەمـــن
کەشفکردنی نهێنییە، خولیایی ئەم کەشفکردنە وایان لێدەکات زیاتر
بە دوایدا ڕاکەن، منەیبکەن، بەسەرێکی تر، کوڕەقژدرێژش لە نهێنی
ئەو هیچگەراییە ناگات، ئەو کەرەستە بیکەڵکانە، پێویست نین، دەبنە
مۆدێــل و یاســایەك، سیســتەم بە زۆرەملێدایدــەســەپێنێ، ئەمیــش وەك
ڕەکابەرێ ملکەچ نابێ،ئەوەی جێی پرسیارو سەرسوورمانە، درێژبوونی
سروشتی قژی قەبووڵناکەن، کەچی بیستو حەوتجار کەرەستەی نەخوازراوو
نـــامۆ، قەبوڵــدەکەن، بە کۆگیری،کـــازاوەی فیــل قەبووڵــدەکەن، وەك
بازرگانێ چیرۆکیواقیعی ئەم قەبووڵناکەن، باوك و دایکی دیارن، چۆن
کوژران، کەچی کابرا سەیرەکە، کوڕەکەچەڵەکە قەبووڵدەکەن، کاتێ
پێیــدەڵێت لە لایەن دایکەوە کێشەم نیــیە، بەڵــام لە لایەن بــاوکەوە
نازانم، کوڕی گام یان هی مر□ق، ئایا داوێنی دەسەڵات گای کردووە
بە مر□ق،یـــان مـــر□ق د□کـــات بە گـــا، ئەفسانەی چیرۆکـــی کـــوڕەکەچەڵ
قەبووڵدەکەن باوکی لەتاو دڵپیسی لەگایەك گوایە کۆنە دۆستی دایکی
بووە، گۆڕاوە بەگا،لەبەرچاوی گایەکەو کوڕەکەچەڵەکە، لە ژنەکەی
دەدات، دیکوژێت، گایەکەش گەرماوگەرم، باوکیکوڕەکەچەڵ دەکوژێت،
هەردووکیان کوڕەقژدرێژ وکوڕەکەچەڵ، لە هاوکێشەی کوشتنی باوك و
دایکـــــدا، لە گرێـــــی ئۆدیبیـــــدا دووڕووی پـــــولێکن تەواوکەری
یەکن، یەکەمیان باوك و دایکی دیارە لە زەنگینییەوە ئێستا هەژارە،
زۆربەی کات لە بەندیخانەیە، دووەمیان تۆڵە لە هەژاری دەکاتەوە،
زۆڵە گومان لە بوونی باوکی دەکات ئایا گایە یان مر□ق□، ئ□ستا
زەنگین و ئازادە، بێدەنگ،لەتێنگەیشتنی دەسەڵات لە نەدۆزینەوەی

نهێنی، قبوڵدەکات دووجار لە بنکەی پۆلیس، بیست و پێنجار لە ئەمن، بگیرێت، ئازاربدرێت، لە دوای تەمەنی شەست ساڵییەوە و مایەپووچ و بێپارە بێت، کریکاری و دەستفرۆشی بکات، کەچی کورەکەچکەی بە جارێکش بەندیخانەی نەبینیووە، بە مەرجێ ئەم کەرەستە بەکەڵکەکانی بە دەسەڵات فرۆشتووە، ئەمە دەبێ چ نهێنییەکی لەدوا بێت، تا ئێستا بە دوای دەزینەوەی نهێنی باوکیدا وێڵە، نازانێ گابوو یان مرۆڤ، کەرەستەکان بەکەڵك بوون، یان پێویست، زیان بوو، یان دەسکەوتی دوو هەندەی سامان بوو، لە سەرجەم هاوکێشەی ئەم هاودژەوابوونەوەی ئاماژەکاندا، دکتاتۆری، یان ئازادی و دیموکراسی بوو، گەر نائاشکراکردنی ئاماژەکانی هیچگەرایی، نهێنی بێمانایی بوو، ئەوی لە دەقدا گرنگە، کرانەوەی ئاماژەکانە، ڕێکخستن و گونجاندنیانە لەگەڵ یەکتر، کردنەوەی دیوەکی تری ئاماژەکانە، خستنەڕووی کرانەوەی کەدە هاودژەکانە، داگەڕانی دیوەکی تری ڕۆمانەکەیە، وەك پێدزییەك، لەنێو پێدراوەکانی دەقی گێڕانەوەدا، بە شێوەیەکی ڕیالیزمانە، ئاماژەمان بە گرێی ئۆدیبی کرد، بەشێکی نادیاری دەقی بەرهمهاتووە، تەنیا لەڕێ مەبەستمان هەڵدانەوەی نهێنییەکی ترە، پاژێکی تر لە واقعی ڕۆمانەکە ئاشکرادەکەین، چونکە وەك بەختیار عەلی لە شوێنێکدا دەڵێت “واقیعیەت و چەوەکانی، تەنیا ئەو ژێرخانە گشتیانەن کە هەستەکانمان پەیوەستی پێیەتی تا لە شتە ناواقیعیەکان بگەین “5، قژ بنەمایەکە سەرجەم گرێچنی ڕۆمانەکە لە هاوکێشەیەکدا بەیەکەوە گرێدەدات، هەر جارە بە جۆرێك لە هاودژەبوونەکدا، تێزی خوێندنەوەیەکی نوێ لە واقیعەوە دەگوازێتەوە بۆ خەیاڵێك، هەستەکانمان لە تەرمەکی فانتازیدا، بەرکەوتن لەتەك کارەکتەرەکاندا دەکات، لە تەلیسمی پەیوەندی دنیایەکی سەیرو سەمەرەدا، کاروان عومەرکاکەسوور، لە گێڕانەوەی ناوکەی دەقدا تووشیشەکماندەکات، یەکەم کوڕێ قژدرێژ، ژنی ژێرزەمین نهێنی جوانیی قژی بە ئاشکرادەکات، پێیدەڵێت تۆ بە قژتەوە دەنازیت، کەواتە سەرجەم بەین و داپاچینی قژی، لە ناشرینی بێتاڵدەکات، دووەم فرۆشتنی ئەو بابەتانەی پەیوەندی بە قژەوە هەیە، وەك شانە، تەقەو شامپۆ، گرنگی و جوانی قژ پشتڕاستدەکاتەوە، بە دەرخستنی ئەم جوانییە خاڵێکی ئۆدیبی دەستدەتەوە، خاڵێکی نەرسیسی بیردەخاتەوە، سێیەم بەینی قژ، لە ستایلدا لەسەندنەوەی خەسڵەتە، جیاکاری بەرهەمدێنێ، بە مێگەلکردنە، گۆڕینی ناسنامەیە، لەنێوبردنی تایبەتمەندیی کەسایەتییە، دایك و باوکیهەر زوو مەبەستیانبوو، جیاوازی و تایبەتمەندی بسڕنەوە، بیگێڕنەوە بۆ لەکاڵ، ڕێزی هاووڕاتیبوون، بە کوڕێ قژکورت بانگیان دەکرد، چوارەم هاتنەوەی قژجەرەکە لە پێداگری سروشت، ڕادەستنەبوونە بەدەسکردەی سیستەمی

باو، لەگەڵ هاتنەوەی قژدا سزا لە داکۆکیکردنی ناسنامەدا یەقدەداتەوە، هەر لە منداڵیەوە لەتەك بۆلیس و ئەمندا، تووشی چورتم و ئەشکەنجەو گرتنبووە، بە دیوێکی تر بڕینی و داپاچینی قژ، کەچەڵبوونی سەر لەنێوبردنی خەسڵەتی جوانییە، لە فۆرمدا هاوشێوەبوونە، هیچ تەوالێت و قژداهێنانی ستایلێکی تێدا نییە، لەیەك شێوەبووندا کوشتنە، ئەمەش لەتەك ڕۆحی نەرسیسی و هەستکردنی ئۆدیبیدا یەکنایەتەوە، پێنجەم ئەوەی کوڕەقژدرێژ دەبەستێ بە ژنی ساڵۆنەوە جیاوازی دەردەخات، ژنی ساڵۆن لە ستایلدا قژ ڕێکدەخات،جوانیدەکات و دەیڕازێنێتەوە، واتا بە جۆرێك لە جۆرەکان، لەتەك کەچەڵبووندا یەکنایەتەوە، ئەم جوانی قژ زیندوودەکاتەوە، لە کاتێکدا کوڕەقژدرێژ، بە تاوانی قژدرێژی جوانی تێدا دەکوژن، شەشەم ڕوویەکی تری خۆشەویستی کوڕەقژدرێژ، ژنی ژێرزەمینە، دیسانەوە پەیوەندی بە قژەوە هەیە، گەرچی ژنی ساڵۆن جوانی قژ دەردەخات، ئەوا ئەم بەکاسکێت دروستکردن جوانی قژدەشارێتەوە، دایدەپۆشێ، لە چوارچێوەی پارادۆکسێکدا لەگەڵ کوڕەقژدرێژدا یەکدێتەوە، نە کوڕەقژدرێژ ئەو کەرەستانە بەکاردەهێنێ، نە ژنی ژێرزەوی ئەو کاسکێتانە بەکاردەهێنی، کە دەخرانە بازارەوە، لەڕووی شوێنەوە کوڕەقژدرێژ لەسەرشەقام کاردەکات، بە ئاشکرا شەوی لە شوێنێك دا دەخەوێت،ژنی ساڵۆن شوێنی دیارە بەنهێنی لە ساڵۆن دەخەوێت، ژنی ژێرزەمین لە ژێرزەوی بە نهێنی کارەکەی خۆی دەکات، بازار ئەم سیانە کۆدەکاتەوە،لەدوای گرتنیان بەندیخانە ئاشکرایاندەکات کە داواکراوی ڕژ□م□ن، گەرچی ژنی ساڵۆن بە ئاشکرا، بە سادەیی خۆشەویستی خۆی بۆ کوڕەقژدرێژ ئاشکراکرد، ئەوە ژنی ژێرزەمینە بەنهێنی، لەکاتیپێویستدا ئەوەی کرد، نەبادا کوڕەقژدرێژی لەکیس بچێت، ئاشکرایکرد، هاوسەرگیری لەتەکدا کرد،پیشەی بۆلیس و ئەمن وەك پیشەی ژنی ساڵۆن و ژنی ژێرزەوی□ی□، ئەوەی دەیەوێت دەسەڵات لەنێو سیستەمدا،جوانبکات، ئ□م□ن ناسنامەی نادیارە، جوانی و دەسەڵات لەژێر کاسکێتدا دەشارێتەوە، کچی ساڵۆن بە دیقت□، لە سۆسەکردنی کوڕە قژدرێژ، ژنی ژێرزەمین ناسنامەی نەتەوایەتی جیاوازە، پێدەچێ عەرەب بێت،فێری زمانی کوردی بووە، لە ژێرزەوی□وە دەزانێ چۆنلەبنەوە کاری خۆیدەکات، مەبەست دەپێکی و گرێیدەدات بە ئابورییەوە، بە پارە ئەوی مەبەستییەتی بە پارە چاوشۆڕیدەکات، ڕایدەکێشێت، ئەوەی لە دیڕۆکدا دەیەوێت بەدەستی دێنێ، هاوسەرگیری لەتەکدا دەکات، لە کۆتاییدا کوڕەقژدرێژ لەو ساتەی لەبەردەم مۆزەخانە دەوەستێت، خۆی لە ڕێگایەکی داخراودا دەبینێ، لە دنیایەکی تردا، دنیا لەو دووڕووی□ بەتاڵنەبووە، بەرگەی ئەو دووفاقیە دیڕۆکەی مێژوو ناگرێت، لە شکستبوونێکدا،

یاخی دەبێت، خۆی لە پووچگەرای هەرەسی سیستەمێك دا، دەبینێ چۆن چەمکی تێگەیشتن لە سەردەمێکەوە بۆ سەردەمێکی تردەگۆڕێت، چۆن ئەوەی لە سەردەمێکدا نامۆو یاساغبوو, لە ئێستادا نەك نۆرماڵە، بەڵکو جیی شانازییە، ناسنامەی مێژووی وڵاتێکە، مێژوو هیچ نییە جگە لە دراما یەك کە پووچگەرایی تێدانمایشدەکرێ، ئەکتەرکانیش لە گۆڕینی چەمکەکاندا گەمەی تراژیدیایەك دەکەن، لە دواجاردا دەبێتە شوێنی گێڕانەوەو شانازیکردنی دەرهێنەرەکەی، هەرچەندە دەسەڵات لە دواجاردا بە دەرمانی کیمیایی وایانکرد قژی نەیەتەوە، کەچەڵ بێت، کەچی هێشتا بە کوڕە قژدرێژ بانگیدەکەن، گەرچی ڕووخساری گۆڕاوە، بەڵام وەك ئۆدیبی□ك ناوەڕۆکی نەگۆڕاوە، نە باکی بە ژنە، نە بە گۆڕینی سەردەم، نە بە پەیامی مۆزەخانە، جارێکی تر یاخیدەبێت، پەلەماری ئەوکەرستانە دەدات، کە لەسەردەمانێکدا خۆی هاوردەیکردبوو، دیەوێت بیانشکێنی، پۆلیسەکان دەیگرن و دەیبنە بەندیخانە،ژنی ژێرزەمینی هاوسەری بە تەنیا بانگیدەکاتکوڕەقژدرێژ، ئەویش وەك ئێستای کورد لە دنیا دادەبڕێت ماڵباتیان لە پێناو ماڵ و حاڵ، بەرژەوەندی تایبەت، کوڕەقژدرێژ وئێمەی خوێنەریان، کردە قوربانی بەندیخانەی جیهانی، بە ئەستەم گەر بتوانێ جارێکی تر لە شوێنێکی تر دڵداری لەتەك پووچگەراییدا بکات.

**ڕێبەندانی**

**2023 کەرکوك**

**ژێدەرەکان**


1ـ کاروان عومەر کاکەسوور ـ مۆزەخانەی کوڕەقژدرێژڕۆمان ـ ناوەندی ڕۆشنبیری ئاشتی ـ شوێنی چاپ تاران ـ چاپی یەکەم ـ ساڵ 2021

2ـ بەختیار عەلی ـ جوانییەکانی ناڕێکی ـ ناوەندی ڕۆشنبیری وهونەریی ئەندێشە ـ شوێنی چاپ تاران ـ چاپی یەکەم ـ ساڵ 2015 ـ لاپەڕە 29

3 ـ بەختیار عەلی ـ ئاوڕکەی ئۆرفیۆس ـ ناوەندی ڕۆشنبیری وهونەریی ئەندێشە ـ شوێنی چاپ تاران ـچاپخانەی رەجایی ـ چاپی یەکەم ـ ساڵ 2014 ـ لاپەڕە 168

4 ـ هەمان سەرچاوەی ژمارە ـ 2 ـ لاپەڕە 122

5 ـ هەمان سەرچاوەی ژمارە ـ 3 ـ لاپەڕە 74

# کورد کوشتن بە سورەت.. شیعر\ نەوزاد بەندی

بەجگە لە کورد
هەموو گەلێ
بۆی هەیە سورەتی ئەنفال،
بە زەوقی خۆی
جێبەجێ کا ..
بۆی هەیە مافی مرۆڤ و
میساقی یو ئێن لە پێ کا ..
تەپڵە لەسەر بێ یان خوزە ..
بۆینباخ لە مل یان ملپێچ ..
عەمامە بەسەر یان مێزەر ..
ڕیش گەز و نیویی یان کۆسە ..
سیکیولاربێ،
یان کیسرا و لویس وقەیسەر ..
بەڕەشفیک و
شێخ و سوڵتان ..
نەتەوەیی بێ .. خێڵەکیی و
گڵۆباڵیست و
کۆماریی و شاهەنشا و
میر و میانڕەو ،
یان تیرۆریست ..
یان عائیدون لە تیرۆر و
زانا و گەمژەی بێ ناونیشان ..

* * *

هەر کەسێ بی، هەڵپەدراوە
بە هەڵکێشانی شمشێر و
ئاوەڵا کردنی قورئان ..
گەیشتنە سورەتی ئەنفال و
کار بە ئایەت به ئایەتیی،

دژی ئەوەی به ئەستەمیش
لێی بێ بۆنی کوردایەتیی

⋆ ⋆ ⋆

عەگاڵ بەسەر بی ،
یان شەپقە ..
کافر بیت یان سۆشیالیستیی ،
مونافیق بی ،
حافیز قورئان بی .. یان چەتە و
تەکنۆکرات بی یان قەلەندەر ..
ئەهلی مزگەوت بی ،
یان نادیی ..
هاوڕەگەز خواز بی،
یان ڕەبەن ..
وەک دالی سەر بە قوتابخانەی
سوریالیی بی ..
یان وەک پیکاسۆ، تەکعیبیی ..
دادائیی بی،
یان کلاسیک ..
ئایدیالیست بی،
یان ڕۆمانتیک ..
سەر بە فیزیای کۆنی ئیسحاق نیوتن بی،
یان تۆبەکاری ڕێژەیی ئانیشتاین و
تێسلا و ئەوان ..
دڵخوازی ڕیاڵ مەدرید بی،
یان هی بارشا..
زانا بی یان نەخوێندەوار ..
بێ شەرەف بی ،
لەشفرۆش بی ..
ئاڵودیی مادەی هۆشبەر بی،
یان پیاوێکی ساغ و سالار ..
دەمت بۆنی سیواک بدا
یان بۆنی شامپانیا و ویکسی ..
هاڵاوی ق□دگات لێ هەستێ
یان شەرابی سووری پاریس ..
بۆنی حەشیشە و هێرۆیین
یان قایپ و نێرگەلە و سیگار

یاخود بۆنی سەگی تۆپیو ..
گرنگ نییە،
بۆت هەیە کار بە سورەتی ئەنفال بکەی
لە دژی کوردی خێر نەدیو ..
★ ★ ★
سوور بی وەک سەگی ئەمریکیی ..
سپی بی وەک گورگی ڕوسیی ..
ڕەش بی وەکو وشتراڵۆک ..
یان وەکو کێکی هەڵئاوساو ..
یان ڕەش و چرچ بی
وەک پێڵاو ..
گرنگ نییە ..
ئەتوانی هەر کات بتەوێ،
ئەنفالەکە بکەیتەوە و
چاڵەکانیش هەڵدەیتەوە و
بە کۆمەڵ هاووڵاتی کورد
بدەیتە دەستی زیندەچاڵ..
بێ گوێدانە
خوا و پێغەمبەر ..
یو ئێن و خۆپیشاندان و
هاش و هوشی پایتەختە تێر و پڕەکان ..
چونکە کورد دروستکراوە،
بۆ نیشانەی تاپڕەکان ..
★ ★ ★
گرنگ نییە لە بیابان مارمێلکە بخۆی،
یان لە مانهاتن کافیار و شەراب هەڵدەی ..
لە دەریادا بی یان لە شاخ ..
یان لە دارستان، ڕاو بکەی ..
گرنگ نییە ..
گرنگ ئەوەیە هەر کاتێ بێتاقەت بووی،
بۆت هەیە سورەتی ئەنفال،
جێ بە جێکەی، پیت بە پیتی ..
لە دژی کورد ..
چونکە نەوەی
سەڵاحەدینن ئەوانە،
ترسناکن لەسەر گێتی ..

★ ★ ★

گرنگ نییە هەر چۆنێ بی،
هەر چییەک بی ..
گرنگ ئەوەیه بۆت ه□ یە
بە دەسنوێژ و
بێ دەسنوێژیش ..
ئەنفالەکە هەڵد□ یتەوە و
دەستکەی بە ئیش ..

لەشت پیس بێ ،
یان بە ئیحرام،
بۆت هەیە دەست بەیتە قورئان،
بچیتە سورەتی ئەنفال،
دێڕ – دێڕ
ئایەت بە ئایەتیی،
لەسەر کورد جێ بە جێ بکەی..
ئەوەیە لوتکەی ئیمان و
مۆدێرنە و مرۆڤایەتیی..

★ ★ ★

هەرچی کەناڵیی ئازاد و
ڕاگەیاندنی جیهانە،
کە بۆ زامدار بوونی سەگێ،
لە چەندین شار عەوداڵ ئەبن ..
لە ئاست کۆمەڵکوژیی کوردا،
کەڕ ئەبن ..
کوێر و لاڵ ئەبن
الجزيرة
CNN
FOX NEWS
BBC
RT
F24
..… هتد ..

# گومان.. شیعری کەنعان مدحەت

خۆمم کردە باخچەی هەزار و یەک شەوا
هەر گوڵە مەمک بوو
گوڵە سمت
گوڵە ناوگەڵ بوو، گوڵە ناوگەڵ
نەقشە لاپەڕەی مێژو و
کەلەپوور..
ئەو ڕواڵەتە
ئەو هەمو گەڵاڕێزانە
ک□ل□ل□ سەرە لە لەش جیاکراوە بەردەوامانە
ڕۆژیان بە ڕۆژەوە دەهۆنی
نەبا ناوبڕ لە ناکاو
هێرش
بەسەر بەرەبەیانی شەهریارا بەرێ و
شەهرەزاد
تەشریف بێنێ

وا ئەم داستانە
لەژێر پەردە و ناونیشانی یەک لە یەک
قیزەوەن و زەقترا
لێرە و لەوێ
لە هەر سوچ و پارچەیەکی
دڵە بە چوار دابەشکراوەکەمدا
سەرهەڵدێنێ

ئیتر چۆن ئەو پ□ل□□□نگینە هەڵواسراوەی
بە ناو دیاریی ئاسمان
ختۆکەم با و
پێی خەنی ببمەوە

**کەنعان مدحەت**

# هەڵمانی شەونمێ.. دەق سیروان ناشاد

بوو بە هەڵم لەگەڵ گیزەی ئاوی سەر ئاگری دەروونم
چووە ئاسمان لەگەڵ نوزەی
قوڵپە قوڵپی رووحم .....
تووایەوە لەگەڵ دەنگی دوا هاواری
سوتانم .....
بوو بە هەڵم و دوا بزماری خۆی داکوتی
لە تابووتی خەونەکانم
بوو بە هەڵم .. چیتر نەگەڕایەوە سەر رەچەڵەکی خۆی
کە ئاوە ..
بوو بە هەڵم و نەگەڕایەوە سەر ئەو کانییەی
دوای رۆیشتنی تاساوە ......
بووبە هەڵم و نەهاتەوە ماڵی کانی
هەڵماو رۆیی و ئێمەی سپاردە بێکەسی و
دونیای ئێشی چاوەڕوانی
بگەڕێوە
چیت داوە لە حیکایەتی باخچە بێ بۆنەکانی
غوربەت
بگەڕێوە
دامەنیشە بە دیار چیرۆکی نەبڕاوەی زەریا
کە خۆت لەتوخمی کانیلەی
وەڕس نەبووی بە دیار
ئاژەڵە دەستەمۆکانی دارستان ؟
کە خۆت لە جنسی کاریلەی
دە بگەڕێوە ....
بوخچەیەکم لە شەونمە مەیوەکانی
سەر رێحانان کۆ کردووەتەوە .... تا لێوی ئایندەی
پێ تەڕبکەی ...... بگەڕێوە
ئەوێ جگە لە بۆنی زستانی تووش و
شەوی درێژ تەنیایی چیتر نییە

بەرامەی پیرە خەڵەفاوەکانی ئەوێ
نەداد دەدات .. نە ئارامی و سەبوورییە…
ئاخر تۆ تژیت لەئیشق و ئاوەدانی
پڕیت لە ژیان ، لە سەوزایی و زنە و کانی
خۆ تۆ لێوان لێویت لەهەنجیرە وشکەی
شەوانی نیشتمان
چیت داوە لە گەڕەکی سێ و بێ ناونیشان ؟
بگەڕێوە
بەم هەموو سۆ و ژانەمەوە
بەڕیشی سپی و قامەتی وەك گۆچانمەوە
دەبمە حەوشەی ئاسودەییت
دەبمە هیوای بێ ئومێدیت
دەبمە کانی وەك ئاوێنە خۆت ببینیت
دەبمە ڕێگا …. دەبمە راز و بوخچە و
حەشارگە و نهێنیت
ئاخر گوێم گوێسەبانەی ماڵی چۆڵم بە ستوویەتی
درەختی حەوشەی دەروونم لە سەرمانا تاڵ تاڵی ریشی رچیوە
بگەڕێوە ئەو مێندێ مەودای دوورییە
هەرچی ژین وهێرچی بوونمە کوشتوویەتی
وەرە …. باوان
وەرە یارێ …. وەرەوە حەیران
رووکارم شێوەی دووکەڵی بخوری گرتووەو
ماتیم لە خامۆشی گۆڕستان دەچێ
چەقاوەسوویەکی کپم ….
بگەڕێوەو ڕێگام بدە .. دوا گۆرانی بێژمەوە
بەسەر گەڵای تەمەنی بابردووم
بەسەر جەستەی کفت و ماندووم
گۆرانیەك هەرچی ئاهی نێوانمانە
هەرچی ئێشی زامی قووڵە بێنێتە گۆ
گۆرانیەك بەسەر شەوانی درێژی لێو بووی سوتان
بەسەر دوورایی نێوانمان
ئاخر یارێ
ئاخر حەیران … ئاخر باوان
من دەترسم
لە گشت تۆرمیناڵەکانی دنیا
لەوێستگەی شەمەنەفەر ولێ ئوتوبانە پانەکان
لەوێستگەی فڕۆکە و لە گشت هێمای ڕۆیشتنێ

لە گڵۆپی سەوزی ترافیکەکان
دەترسم
دادەچڵەکێم
دادەخورپێم
دادەگیرسێم
کە رێبوارێك بە جانتاکەیەوە دەبینم
تك تك دەتکێم
دوکانی جانتا فرۆشەکانیشم خۆش ناوێ
بەرامەی جیایان لێدێ
ئاخر یارۆ ئاخر باوان ئاخر حەیران
ئەوانە یانی رۆیشتن یانی سەفەر یانی جیایی
یانی رۆژانی تەنیایی
یانی ئیتر ناتبینمەوە
بگەڕێوە ……
ئاگردانێ لە ناخمدا داگیرساوە
بە تنۆکە شەونمێکی چاوەکانت
سارد دەبتەوە
کۆشێ حەسرەتی وشکەڵاتووی ساڵانێکی شەقارم پێیە
بە بارانی فرمێسکەکانت تەڕ دەبنەوە
دەببارێ بەسەر رۆحما … دە بڕژێ
بەسەر شەکەتیی دڵ و گیانما
کە تۆ پڕیت لەسەخاوەتی جوانی
لە سەخاوەتی ئیشق
لە سەخاوەتی ماچ … دەببارێ
وەرەوە
چیت داوە لە ئیشقی غەوارەیەك
پۆلوی ئەوین نەیسوتاندووە
کە بەفری کێوی تەزین نەیبەستووە
کە ئێشی لەتە شیعرێك نە یڕچیوە
ئیتر چۆن کوانگێکی پڕ ژیلە مۆت
لە شەوی زستانی ئەوێ بۆ رێکدەخا
چۆن دەتوانی کۆشێ نۆتەی سۆزی
ئەوینت بداتێ
چۆن دەتکاتە بوکی جوانی
چۆن دەتکاتە گەردانەی کامەرانی
چۆن دەتکاتە ئەستێرەیەك بۆ شەوانی تریفەمەند
چۆن دەبیتە داستانێکی جاویدانی

ئاخر یارێ ئاخر باوان
کچێ حەیران
هەر تۆ دەتگوت بەیانی باشێ لە تۆوە نەبیستم
من نیم
ڕۆژێ لە نێو نامەکاندا نەتبینم …. من نیم
نەفرەتت لە دیکارت دەکرد کە دەیگوت
( بیردەکەمەوە کەواتە هەم )
تۆ دەتگوت من هەم کە تۆ هەی
کە تۆ نەبی بۆ دۆنیایی منیش نیم
هەمیشە ئەو لاوکەت دەگوتەوە
تۆ بوون و ژیان و حاڵمی
تۆ سات و ڕۆژ و ساڵمی
تۆ خۆشی و ژینی تاڵمی
کەچی حەیران
نیوە شەوێ سەربازێکی غەوارەی پیر
لە دەرگای دایت و باوەشی ئەوینت کردەوە
گوتت ئێستا ئەتۆ گەورەو خاون ماڵی
ئاخر یارێ ئاخر باوان
کچی حەیران
خۆت دەتزانی … من خاکی تۆم
ڕەگەکانت لە زەوی ڕۆحی مندا نەبێ ناڕوێ
من دەنگی تۆم ئازارەکانت لە هەناسەی مندا نەبێ نادوێ
من ئەستێرەی شەوانی تۆم
من ئاڵوودەو ئارمبەخش و حەرفی سادەی لێوانی تۆم
ئیتر حەیران ….
باوەشی هیچ غەوارەیەك
وەك دڵی من پڕ سوكنایی و ئەوین نییە
ئامێزی هیچ ڕێبوارێك وەك سینەی من
لە ئارامی تژی نییە
چوون من نێتەی ئاوازی تۆم ..
من تۆم …
بگەڕێوە
دنیا تەمە و چاوەکانم هەنگاوەکانم نابینن
هەر دەڕۆم و بەرو مەجهول
ئایندەیەك … هیچ دوارۆژێك بوونی نییە
شەوەو نوزەیەکم تیا نەماوە
سەیوانێ بۆ سەبوری شك نابەم

زامێکی چەندین ساڵەم و
خۆم بە کۆڵی خۆمدا داوە
ساکێکم لە پشت کردووە لە ئەزەلەوە بۆ کۆتایی
ساکێك تێشووی ڕێگای دووری هەتاییمەو
پڕاو پڕە لە تەنیایی
هەڵماو ڕێی .... شەونمێ
نەهاتەوە ماڵی خۆی
کە ئاوە
هەڵماو ڕێی شەونمێ ....
نەگەڕایەوە سەر ئەسڵی خۆی
کە کانییە
ساکێکم لە کۆڵ کردوە لە ئەزەلەوە بۆ کۆتایی
ساکێك تێشووی ڕێگای هەتاییمەو
پڕاو پڕە لەتەنیایی
بوو بە هەڵم و
ئێمەی سپارد بێکەسی و دونیای ئێشی چاوەڕوانی
هەڵماو ڕێی ... شەونمێ
هەڵماو ڕێی ....
هەڵماو ڕێی
شەونمێ

**سیروان ناشاد**